

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Teologická fakulta
Katedra pedagogiky

Bakalářská práce

**PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU
V PROSTORÁCH KOSTELA SV. MOŘICE
NA MOUŘENCI U ANNÍNA**

Vedoucí práce PhDr. Michal Filip, Ph.D.

Autor práce Mgr. Jana Kadlecová

Studijní obor Pedagogika volného času

Forma studia Kombinovaná

2017

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění, souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě (v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Teologickou fakultou) elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce.

Souhlasím dále s tím, aby touto elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce.

Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

Datum: 31.3. 2017

.....
Jana Kadlecová

Poděkování

Děkuji vedoucímu mé bakalářské práce, PhDr. Michalu Filipovi, Ph.D., za sdílený čas, ochotu, cenné rady, připomínky a metodické vedení práce. Dále bych chtěla poděkovat předsedovi spolku Přátelé Mouřence z.s. Bc. Lukášovi Milotovi, Římskokatolické farnosti Mouřenec, zejména P. Mr. Mgr. Tomasi van Zavrelovi a P. Ing. Mgr. Janu Kulhánkovi za pomoc, podporu a umožnění účasti na činnostech v kostele sv. Mořice. Také děkuji mé rodině, blízkým přátelům a všem přátelům Mouřence za podporu, trpělivost a průběžné povzbuzování při psaní této práce.

OBSAH

Úvod	5
1. Základní pojmy	7
1.1 Volný čas	7
1.1.1 K pojmu volný čas	7
1.1.2 Funkce volného času	8
1.2 Pedagogika	10
1.2.1 K pojmu pedagogika	10
1.2.2 Funkce pedagogiky	11
1.2.3 Výchova a vzdělávání	11
1.3 Pedagogika volného času	12
1.3.1 K pojmu pedagogika volného času	13
1.3.2 Předmět, cíle a prostředky pedagogiky volného času	14
1.3.3 Muzejní a galerijní pedagogika	17
2. Kostel sv. Mořice a jeho druhů	18
2.1 Souvislosti vzniku kostela	18
2.2 Vznik kostela	21
2.3 Významné události historie kostela	22
3. Mouřenecká pedagogika volného času	26
3.1 Místo, subjekty, objekty a cíle výchovy ve volném čase na Mouřenci	26
3.2 Komentovaná prohlídka kostela na Mouřenci	27
3.2.1 Stručná charakteristika komentované prohlídky	27
3.2.2 Komentovaná prohlídka – popis	28
3.2.3 Komentovaná prohlídka – forma pedagogiky volného času	29
Závěr	32
Seznam literatury	33
Seznam příloh	38
Přílohy	39
Abstrakt	44

ÚVOD

Předpokládám, že budou všichni souhlasit s tezí, že žijeme v dynamické době. Není cílem této práce analyzovat všechny pohyby v současné společnosti, které by onu tezi potvrzovaly. Protože se ale v práci budu zabývat pedagogikou volného času, ukažme si alespoň dva jevy v jejím kontextu, které k dynamice společenských pohybů přispívají.

První z jevů postihuje především prostor práce. Zapojením vědeckých poznatků a moderních technologií roste produktivita lidské práce. To přináší několik důsledků, např.

— plnění požadavků na výkon a úspěch působí negativně na zdravotní stav lidí, což, také z hledisek psychohygieny, přináší potřebu kompenzace zátěže: narůstá délka prázdnin a dovolených;

— přírůstky produktivity práce vedou k postupnému zkracování pracovní doby;

— přírůstky produktivity práce také vedou k propouštění pracujících, případně růstu nahodilé pracovní síly (sezónní zaměstnanci, pracovní agentury apod.) tzn., vzniká skupina osob bez, nebo s omezenými pracovními povinnostmi.¹

Snižování času potřebného k plnění povinností prodlužuje disponibilní, volný čas.

Druhý z jevů představuje změny v hodnotovém systému. Lipovetsky ho nazývá personalizací. Ta klade důraz na neopakovatelnost a jedinečnost lidské osobnosti, což vede k oslabování socializace založené na disciplíně a ke vzniku společnosti založené na pružnosti a na prosazování pluralitních pravidel. Nezávislost člověka přináší nové společenské cíle: kult osobního osvobození, právo být sám sebou, co nejvíce si užívat, svobodně se vyjadřovat aj. Mizí přísné pojmání a uplatňování mravních příkazů a je nahrazováno svobodným rozvíjením skryté osobnosti, ospravedlňováním slasti, přizpůsobováním institucí tužbám jedinců. Ideál podřízenosti individuálních zájmů racionálním pravidlům kolektivních zájmů mizí na úkor osobní realizace a respektování subjektivních zvláštností a jedinečné osobnosti jakožto základní hodnoty.² Jedním z důsledků je, že lidský jedinec má možnost a chce využívat stále větší část svého času zcela svobodně podle svého rozhodnutí.

Uvedené trendy mohou podporovat rozhojňování sociálně patologických jevů – - nedodržování či porušování formálních (právních a náboženských) i neformálních (morálních) sociálních norem a etických hodnot. Agresivitu a destruktivní jednání vidíme dnes a denně. Domnívám se, že to je jeden z důvodů růstu významu pedagogiky, jako vědy o výchově.

Přijmeme-li tezi, že nárůst sociálně patologických jevů je částečně ovlivněn také nenaplňováním volného času, nudou a ztrátou smyslu v něm, měl by také růst význam schopnosti reflektovat výchovu k volnému času a ve volném čase a jeho smysluplné využívání.³ V této souvislosti se mi jeví problematika výchovy ve volném čase v kostele sv. Mořice na Mouřenci u Annína, v kontextu studijního oboru Pedagogika volného času, jako významná.

---

¹ srov. RIFKIN, Jeremy. The end of work: the decline of the global labor force and the dawn of the post-market era. s. 190-194

² LIPOVETSKY, Gilles. Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu. s 7-21

³ o této tezi hovoří mnoho autorů např. HÁJEK, Bedřich, PÁVKOVÁ, Jiřina a HOFBAUER, Břetislav. Pedagogika volného času. s. 21 a 33, HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. s. 44-46, LUKAS, Elisabeth S. Logoterapie ve výchově atd.

Pro práci jsem si stanovila cíle:

1. Charakterizovat pedagogiku volného času jako vědní disciplínu,
2. Shrnout významné okolnosti a souvislosti vzniku a existence edukačního prostoru – kostela sv. Mořice a jeho druhů,
3. Popsat komentované prohlídky v kostele sv. Mořice a zhodnotit je jako prostředek pedagogiky volného času.

Stanoveným cílům jsem přizpůsobila strukturu práce. V první části objasním pojmy volný čas, pedagogika a pedagogika volného času, čímž zamýšlím popsat východiska pro naplnění cílů třetí části práce. Ve druhé části se zaměřím na popsání kostela sv. Mořice, a to od okolností a souvislostí vzniku kostela, stručně jeho architektury po jeho existenci v čase. Objasnit chci především to, co považuji za důležité pro pedagogickou praxi při aktivitách v prostoru – to, co tento prostor přirozeně nabízí. Ve třetí části stručně shrnu volnočasové aktivity, které byly v prostorách kostela sv. Mořice prováděny v r. 2016, se zevrubnějším zaměřením na komentovanou prohlídku jako formu pedagogiky volného času.

1. ZÁKLADNÍ POJMY

Pro získání vhledu do problematiky pedagogiky volného času a přístupů k ní v kostele sv. Mořice je důležitá orientace v základních pojmech, v terminologii pedagogiky volného času. V této části práce si upřesníme, v jakých mezích významu použitých termínů se budeme pohybovat.

1.1 Volný čas

1.1.1 K pojmu volný čas

Čas je jedna ze základních kategorií filosofie i speciálních věd, ale pro naše úvahy o čase není nutná hluboká filosofická či jiná speciální úvaha, ale postačí vědomí významu pojmu. Významů pojmu čas je několik, vyzdvihneme si ty, které by pro nás mohly být důležité. Jedním z nich je význam času obecně: jako doby, jako posloupnosti všeho bytí a dění, jako plynutí; další může být čas „na něco“, jako lhůta, jako doba určená k vykonání něčeho; a další považuje čas za část nějaké doby, blíže neurčenou, anebo určenou dvěma okamžiky (časovými, událostními, situačními), jako interval; a konečně čas jako přesné určování denní/noční doby.⁴

S přívlastkem „volný“ je to jednodušší, protože u něj nenalzáme takový přesah do filosofie a speciálních věd. Přesto se objevuje v několika významech. Pro naše potřeby je zajímavý význam vztahovaný k času: „volný“ jako prázdný, nezatížený povinnostmi, ale také „volný“, dějící se bez překážky, vyvíjející se bez omezení; jako zbavený závazků a břemen; jako svobodný, nepodléhající cizí vůli, nezávislý.⁵

Spojení uváděných významů se projevuje v chápání obsahu sousloví „volný čas“. Z obecného hlediska můžeme rozeznávat tři základní pohledy: negativní (také subjektivní či sociologizující), pozitivní (také objektivní či psychologizující) a holistický.

Volný čas vymezený negativně je chápán jako zbytkový čas po splnění povinností – studijních, pracovních, sebeobslužných. Jednu z mnoha existujících definic uvádí např. Hofbauer. Volný čas *„je čas, kdy člověk nevykonává činnosti pod tlakem závazků, jež vyplývají z jeho sociálních rolí, zvláště dělby práce a nutnosti zachovat a rozvíjet svůj život.“*⁶

Volný čas vymezený pozitivně je chápán jako samostatná oblast života, jako časový prostor, který má člověk volně k použití, v němž se může svobodně realizovat, dělat to co chce a k čemu není něčím nucen. I zde jednu z definic uvádí Hofbauer a považuje ji

---

⁴ srov. HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého*. [online], *Příruční slovník jazyka českého* [online].

⁵ srov. tamtéž

⁶ HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. s. 13

za přesnější. Volný čas je charakterizován jako činnost, „do níž člověk vstupuje s očekáváními, účastní se jí na základě svého svobodného rozhodnutí, a která mu přináší příjemné zážitky a uspokojení.“⁷

Holistické pojetí chápe člověka jako nedělitelnou bytost, tzn. ne jako osobu složenou na jedné straně z člověka práce a na druhé straně z člověka „volnočasového“. Podle tohoto pojetí nelze posuzovat práci a volný čas odděleně, jako dvě nezávislé oblasti. Proto negativní i pozitivní pojetí slučuje. Vážanský to zdůvodňuje tak, že „v obou oblastech života musí být uspokojena základní potřeba úplné seberealizace, relativní nezávislosti a permanentního poskytování smyslu života, což přispívá jak k mnohostrannému vývoji osobnosti, tak podněcuje okolní prostředí“.⁸ Příklad definice volného času uvádí např. Slepíčková: „Volný čas lze v souhrnu definovat jako dobu, časový prostor, v němž jedinec nemá žádné povinnosti vůči sobě ani druhým lidem a v němž se pouze na základě svého vlastního svobodného rozhodnutí věnuje vybraným činnostem. Tyto činnosti ho baví, přinášejí mu radost a uspokojení a nejsou zdrojem trvalých obav či pocitů úzkosti“.⁹

1.1.2 Funkce volného času

Pro ještě lepší pochopení volného času může posloužit přehled jeho funkcí, které jsou v současnosti dostatečně identifikovány, i když se, v souvislosti s vývojem společnosti, mohou měnit nebo být objevovány nové.¹⁰ Nutné je připomenout, že různí autoři funkce volného času různě nazývají a vytváří jejich různá seskupení. Několik pohledů na funkce volného času si stručně připomeňme.

Hofbauer popisuje funkce:

- odpočinek (regenerace pracovní síly),
- zábava (regenerace duševních sil),
- rozvoj osobnosti (spoluúčast na vytváření kultury).¹¹

Sue rozeznává funkce:

- psychosociologická (uvolnění, zábava, rozvoj),
- sociální (socializace, potvrzení vlastní osobnosti, sociální uznání),
- terapeutická (smyslový rozvoj, zdravý životní styl, prevence chorob),
- ekonomická (vliv na uplatnění člověka v profesi, výdaje na volnočasové aktivity).¹²

---

⁷ HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. s. 13

⁸ VÁŽANSKÝ, Mojmir. Základy pedagogiky volného času. s. 31

⁹ SLEPIČKOVÁ, Irena. Sport a volný čas: vybrané kapitoly. s. 14.

¹⁰ funkce budeme chápat z hlediska účelu tzn., na jaký účel je něco zaměřeno

¹¹ HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. s. 13

¹² in HOFBAUER, Břetislav. Děti, mládež a volný čas. s. 14

Kratochvílová uvádí funkce:

- zdravotně-hygienická (regenerace fyzických a duševních síl, kompenzace pracovní a studijní zátěže),
- seberealizační (uspokojování specifických individuálních potřeb a zájmů),
- formativně-výchovná (rozvoj osobnosti – rozvoj schopností, dovedností, návyků, motivace, tvořivosti, charakteru, hodnotové orientace apod.),
- socializační (navazování sociálních kontaktů a vztahů, osvojování si společenských norem, vzorů chování, rolových pozic ve skupinách, získávání zkušeností v sociálních kontaktech v různých životních situacích),
- preventivní (prevence sociálně-patologických jevů, nabídky k uplatnění pozitivních osobních cílů, snah a tužeb, které jsou ochranou před konzumním způsobem života a negativními společenskými jevy).¹³

Opaschowski charakterizuje funkce:

- rekreace (odpočinek, zotavení a osvěžení, psychické uvolnění),
- kompenzace (zábava, rozptýlení a potěšení, vyrovnání nedostatků, uvolnění se, vědomé užívání si),
- edukace (rozvoj poznání a užívání nových poznatků, učení se jednat v rolích, potvrzení sama sebe, aktivizace vlastních možností),
- kontemplace (rozjímání, nabývání sebedůvěry, uvědomění si vlastní osoby, pochopení sebe sama, nalezení identity),
- komunikace (nalézání kontaktů, rozmanitých sociálních vztahů, sdílení zážitků, empatie, láska, sexuální kontakty),
- integrace (sociální učení, prožívání skupinové atmosféry, pocit sounáležitosti, společné prožívání, rituály, uznání),
- participace (vlastní iniciativa, účast, podíl a spolupůsobení na realizaci společných záměrů, spolurozhodování a spoluodpovědnost, kooperace, potvrzení sebe sama, spoluutváření okolního prostředí),
- enkulturace (kreativní rozvoj, účast, uplatnění se na kulturním životě, růst schopností a nadání, individuální tvůrčí uplatnění, rozvoj estetického vnímání, prožitek výkonu).¹⁴

V řadě pojetí funkcí volného času můžeme nalézt cílení na rozvoj osobnosti a její socializaci tzn., že lze hovořit i o pedagogické, či výchovně-vzdělávací funkci volného času.

---

¹³ KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. Pedagogika volného času. s. 87-88.

¹⁴ In VÁŽANSKÝ, Mojmir. Základy pedagogiky volného času. s. 36-38.

1.2 Pedagogika

1.2.1 K pojmu pedagogika

Pojem „pedagogika“ je velmi starý a jeho kořeny můžeme nalézt již v antickém Řecku. Tam paidagogos představoval člověka, který se věnoval výchově a péči o děti bohatých občanů, zpravidla vzdělaného otroka, starajícího se o děti svého pána. Označení vzniklo složením slov pais – dítě (paidea – výchova, vzdělání) a agóge – vedení (agein – vést); paidagógiké pak znamenalo umění výchovy. Obsah pojmu se vyvíjel a nadále vyvíjí, odrážejíc vývoj společnosti i požadavky praktické výchovy. Není proto možné uvést přesnou definici; ona neexistuje, respektive není na ní obecná shoda. Skutečností také je, že řada pedagogů vytváří své definice, odpovídající jejich myšlení a pohledu na svět.

Pedagogika je řazená do skupiny společenských věd a objevují se vymezení např.:

— „pedagogika je věda o výchově“,¹⁵

— pedagogika je „věda o výchově jako záměrné soustavě a organizované činnosti formující osobnost člověka“;¹⁶

— „pedagogika v současném pojetí je vědou o permanentní výchově, o celoživotní výchově dětí, mládeže i dospělých“;¹⁷

— „Pedagogika je sociální věda, která se zabývá edukační realitou, tj. zkoumá edukační procesy probíhající v různých edukačních prostředích“;¹⁸

— pedagogika je vědní obor, který „zkoumá výchovný a vzdělávací proces v plné šířce a složitosti, objasňuje cíle, obsah, metody, formy a prostředky výchovy a vzdělávání a usměrňuje organizaci a řízení výchovných a vzdělávacích procesů“.¹⁹

Definice bývají odrazem předmětu té které vědy. Za předmět pedagogiky, s určitou mírou zjednodušení, bychom mohli označit výchovu a člověka v ní. Podrobnější vzhled již jednoduchý není pro složitost výchovy a její prolínání do jiných vědních oborů. Obtížné je určení problémů, které zkoumá sama pedagogika jako hlavní, a problémů, které jsou předmětem hlavně jiných věd. Předmětem pedagogiky samé jsou např.

— cíle a obsah výchovy,

— druhy, metody, formy, prostředky a podmínky výchovy,

— subjekty a objekty výchovy,

— společenská a historická podmíněnost cílů a úkolů výchovy.

Z jevů, které jsou předmětem i jiných vědních oborů jsou to např.

— člověk v procesu výchovy,

— zákonitosti biologického a psychosomatického vývoje člověka ve všech obdobích lidského života,

— sociální podmínky výchovy.

---

¹⁵ CHLUP, Otokar. Pedagogika: úvod do studia. s. 7

¹⁶ HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. a kol. Slovník spisovného jazyka českého. s. 606

¹⁷ JŮVA, Vladimír et al. Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium. s. 10.

¹⁸ PRŮCHA, Jan, ed. Pedagogická encyklopedie. s. 15.

¹⁹ KOVÁČIKOVÁ, Dagmar. Základy pedagogiky. s. 5-6.

1.2.2 Funkce pedagogiky

Podobně, jako lze popsat funkce volného času, je možné hovořit o funkcích pedagogiky. I zde existuje poměrně velký rozptyl názorů na to, jaké funkce pedagogika zastává a z jakého úhlu na ně nahlížet. Např. Chlup viděl dvě významné funkce:

- zjišťující (neutrální, vědecký popis pedagogické reality, zjištění vnitřních i vnějších podmínek výchovy apod.),
- normativní (vytýčení ideální podoby výsledků výchovy, předepsání metod a prostředků dosažení tohoto cíle).²⁰

V literatuře se objevují i další funkce, které dosahují odlišné míry obecnosti, používají různé názvy pro stejné, či podobné obsahy, prolínají se. Pro potřeby této práce bude postačovat jejich stručné shrnutí, bez toho, že bychom si dělali nárok na úplnost tohoto souhrnu. Hovoříme tak o funkci:

- poznání (podstaty a vlastností pedagogických jevů a procesů, jejich vztahů a zákonitostí),
- explanaci (tj. vysvětlení a pochopení pedagogických jevů a procesů),
- praxe (aplikace získaných a pochopených poznatků do praxe, do praktických opatření),
- prognózy (předpověď dalšího vývoje společnosti, pedagogických jevů a procesů, formulace cílů, zpracování vědeckých podkladů pro státní politiku v oblasti pedagogiky),
- ověření (platnosti dosavadních poznatků, správnosti praktických opatření).²¹

1.2.3 Výchova a vzdělávání

Při popisování pedagogiky se současně objevují pojmy výchova (v užším smyslu) a vzdělávání, či jejich souhrnné označení přejatým pojmem edukace, tzn. výchova v širším smyslu.²² Pro jejich zásadní význam pro problematiku této práce si jich nemůžeme nevyšimnout.

Výchova, předmět pedagogiky, je nejobecnější pedagogickou kategorií. Považuje se za jeden ze základních společenských procesů, protože přispívá ke stabilizaci a rozvoji společnosti. S definováním výchovy je to podobné, jako u pedagogiky, definicí je mnoho. Připomeňme si alespoň dvě:

---

²⁰ srov. CHLUP, Otokar. Pedagogika: úvod do studia. s. 12

²¹ srov. např. GRECMANOVÁ, Helena, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a URBANOVSKÁ, Eva. Obecná pedagogika I. s. 28-29, PRŮCHA, Jan, ed. Pedagogická encyklopedie. s. 46-49

²² srov. např. OBERUČ, Jaroslav a Juraj ROSOCHÁČ. Teória výchovy v systéme pedagogických vied. s. 18-19, GRECMANOVÁ, Helena, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a URBANOVSKÁ, Eva. Obecná pedagogika I. s. 64-65, JŮVA, Vladimír et al. Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium. s. 50

— „Výchova je záměrné, cílevědomé působení, které se projevuje formováním osobnosti a má adaptační, anticipační a permanentní charakter. Je to specificky lidská činnost“.²³

— „Výchova je záměrné formování (rozvíjení) osobnosti (osobností, celých generací) s cílem dosáhnout (pozitivní, žádoucí) změny v jejich vnitřních podmínkách i ve vnějším chování a jednání, a to prostřednictvím procesu předávání (a přijímání) již vypracované lidské kultury (poznatky, dovednosti, hodnoty, normy, postoje, potřeby...)“²⁴.

Pokud pomineme obsahy výchovy a budeme se zabývat hlavně formou, objevíme poměrně nová označení formální, neformální a informální výchova, a podobně i vzdělávání. Výchovu v tomto členění proto nazírejme v širším smyslu. Vzhledem k rozsahu práce se nebudeme těmito pojmy zabývat podrobněji. V pedagogice volného času se uplatňuje zejména neformální výchova, ale také výchova informální.²⁵

Vzdělávání je jedním ze základních pedagogických pojmů. Výstižný popis podává např. Grecmanová: Vzdělávání je podle ní procesem získávání a rozvoje vědomostí, intelektových schopností a praktických dovedností, rozvoje rozumové stránky osobnosti, jejího myšlení a paměti.²⁶

1.3 Pedagogika volného času

Vědy si během vývoje vytváří určitou strukturovanost, podle různých kritérií si vytváří systém, disciplíny. Tvorba těchto systémů je dynamická, mění se podle úrovně poznání, vývoje společnosti i dalších vlivů. Týká se to také pedagogiky. Například již Herbart dělil pedagogiku na teoretickou a praktickou. Kádner systém rozvinul a pod teoretickou pedagogiku zařadil všeobecnou pedagogiku (jako abstraktní obor) a organizaci výchovy (jako konkrétní obor) a pod praktickou pedagogiku řadil didaktiku.

Systém pedagogických věd je dnes popisován z mnoha hledisek, podle obsahu a činností, podle ontogenetického pohledu, institucionálním prizmatem apod. I když neexistuje úplná shoda s jeho členěním, bývá často používán integrující pohled uvedených hledisek, popřípadě třídění podle konstituovanosti. Integrující pohled rozděluje pedagogické vědy na:

— základní (např. obecná pedagogika, dějiny pedagogiky, srovnávací pedagogika apod.)

---

²³ GRECMANOVÁ, Helena, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a URBANOVSKÁ, Eva. Obecná pedagogika I. s. 50.

²⁴ HORÁK, Josef a KOLÁŘ, Zdeněk. Obecná pedagogika. s. 23.

²⁵ srov. např. HOFBAUER, Břetislav. Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice. s. 93, KAPLÁNEK, Michal. Pedagogika volného času – projekt budoucnosti, nebo slepá ulička? s. 17-18

²⁶ srov. GRECMANOVÁ, Helena, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a URBANOVSKÁ, Eva. Obecná pedagogika I. s. 64.

— hraniční (např. sociální pedagogika, pedagogická psychologie, filosofie výchovy apod.)

— aplikované (např. pedagogika volného času, speciální pedagogika, andragogika, pedagogika umění apod.);²⁷

pohled podle konstituovanosti disciplín rozděluje pedagogické vědy např. na obecnou pedagogiku, dějiny pedagogiky, srovnávací pedagogiku, pedagogiku volného času, andragogiku, obecnou didaktiku a další.²⁸

Z uvedeného bychom mohli učinit závěr, že pedagogika volného času je dnes považována za vědní disciplínu pedagogiky a je řazena k aplikovaným pedagogickým vědám.

1.3.1 K pojmu pedagogika volného času

Pokud jsme u pedagogiky hovořili o jejím předmětu obecně jako o výchově a člověku v ní, a pedagogiku volného času řadíme k aplikovaným pedagogickým vědám, musíme prvek výchovy zařadit rovněž mezi kategorie pedagogiky volného času. Proto je to jeden z elementů, který se objevuje v jejích definicích. Druhým prvkem, který vychází ze zaměření disciplíny, je volný čas. Objevuje se v obou, nám již známých vymezeních – negativním i pozitivním. Definici pojmu pedagogika volného času samozřejmě ovlivňují východiska, odborná i názorová orientace definujících osob, vliv kulturního prostředí a řada dalších okolností. Z různých vymezení pedagogiky volného času vyberme např.:

— je to „speciální pedagogická disciplína, která má svůj předmět zkoumání – výchovu v čase mimo vyučování, výchovu ve volném čase“,²⁹

— je to „věda o výchově ve volném čase, teorie výchovy ve volném čase“,³⁰

— „je určena jako pedagogika ve volném čase a pro volný čas“,³¹

— je to „disciplína pedagogiky, zaměřená na výchovné a vzdělávací prostředky, napomáhající autonomnímu a smysluplnému využívání volného času dětí, dospívajících i dospělých“,³²

— je „vědní pedagogickou disciplínou, která se zabývá činností člověka v jeho volném čase jako specifické součásti života a informálním a neformálním působením. Věnuje se rozborům a řešení základních otázek s cílem pozitivně utvářet osobnost člověka“,³³

— je „jednou z pedagogických disciplín. Zabývá se výchovou ve volném čase, cíli, podmínkami a prostředky výchovy ve volném čase, pedagogickým ovlivňováním či zhodnocováním volného času. Sleduje možnosti rozvoje osobnosti člověka v různých

²⁷ např. srov. VIŠŇOVSKÝ, Ludovít, KAČÁNI, Vladislav eds. Základy školskej pedagogiky. s. 20-31

²⁸ srov. PRŮCHA, Jan. Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru. s. 26.

²⁹ KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. Pedagogika volného času. s. 62

³⁰ PÁVKOVÁ, Jiřina. Výchova ve volném čase. s. 65

³¹ VÁŽANSKÝ, Mojmir. Základy pedagogiky volného času. s. 86

³² PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník.

³³ HOFBAUER, Břetislav a KAPLÁNEK, Michal, ed. Kapitoly z pedagogiky volného času. s. 46

*věkových obdobích – dětí, mládeže, dospělých v produktivním věku i seniorů ve volném čase“.*³⁴

Považuji za důležité zdůraznit, že touto prací nechci přispívat do diskuze o místě pedagogiky volného času v systému věd. Souhlasím s autory, kteří ji pokládají za vědní disciplínu, tzn. teoretickou reflexi praktické činnosti, kterou je v tomto případě výchova ve volném čase a k volnému času.

1.3.2 Předmět, cíle a prostředky pedagogiky volného času

Vědy jsou charakterizovány svým předmětem, cíli a prostředky. Proto se v této části práce budeme těmito faktory zabývat. Vědu charakterizují i další prvky, jako terminologie, systém poznatků apod., ale vzhledem k rozsahu práce se jim nebudeme dále věnovat.

Předmět pedagogiky volného času vyplývá částečně z uvedených definic, můžeme za něj považovat, velmi obecně, otázky výchovy v širším smyslu ve volném čase, ale také výchovu o volném čase.

Pedagogika volného času má obecný cíl stejný jako pedagogika sama, a tento cíl v zásadě splývá s cílem výchovy. Z mnoha si všimneme pouze dvou soudobých vyjádření cílů. V tom prvním si pomůžeme citací školského zákona, který pro výchovu uvádí na prvním místě *„rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života“*.³⁵ Pěkně a jednoduše, pomocí přívlastků, to zformuloval slovenský projekt Milénium: cílem výchovy je *„dobrý (čestný, morální, charakterní), moudrý (vzdělaný, tvořivý), aktivní (samostatný, pracovitý, iniciativní), šťastný (vyrovnaný, zdravý) člověk“*.³⁶

Pedagogika volného času k obecnému cíli přidává své specifické cíle, těmi jsou schopnost vnímat volný čas jako významnou hodnotu, způsobilost hospodařit s volným časem, a také schopnost plného a smysluplného využití volného času. Opaschowski za tento cíl považoval dosažení volnočasové kompetence, tzn. schopnosti člověka *„svobodně a přitom zodpovědně zacházet se svým časem, aby časové úseky, s nimiž může volně disponovat, také skutečně užíval podle svého svobodného rozhodnutí, a to k prospěchu svému i ostatních.“*³⁷ Z uvedených hlavních obecných i specifických cílů lze vyvodit cíle dílčí a ty dále konkretizovat podle různých hledisek.

---

³⁴ PÁVKOVÁ, Jiřina. Pedagogika volného času. s. 8

³⁵ Zákon č. 561/2004 Sb. § 2

³⁶ Milénium - Národní program výchovy a vzdělávání...

³⁷ KAPLÁNEK, Michal. Nauka o volném čase. s. 23.

Problematika prostředků pedagogiky volného času není jednoduchá a nelze hovořit o ustálenosti používané terminologie. U prostředků jde také o širší chápání tohoto pojmu. V širším smyslu jsou prostředky pedagogiky volného času chápány jako souhrn všech předmětů a jevů využívaných k dosahování výchovných cílů. V tomto případě to jsou obsah výchovy, metody, formy a prostředky v užším smyslu. Prostředky v užším smyslu jsou předměty, věci, nástroje, pomůcky, prostory, opatření, výkony, které slouží k provádění výchovné činnosti; uskutečňují se jimi metody a formy výchovy.

Obsah volnočasové výchovy tvoří činnosti naplňující cíle výchovy a zároveň funkce volného času. Nejčastěji jsou uváděny činnosti odpočinkové, rekreační, zájmové (přírodovědné, esteticko výchovné, společenskovední atd.), vzdělávací a sebevzdělávací, společenské, veřejně prospěšné apod. Objevují se také činnosti sebeobslužné a u žáků a studentů příprava na vyučování, které však nemají zcela dobrovolný charakter, proto je jejich zařazení do obsahu výchovy ve volném čase diskutabilní. Jiný pohled přináší Kaplánek, který obsah volnočasové výchovy dělí do čtyř skupin:

- nabídky volnočasových aktivit,
- orientace ve volnočasových nabídkách a schopnost jejich výběru,
- nácvik specifických vzorců chování týkajících se volného času,
- péče o mezilidskou komunikaci.³⁸

Obsah výchovy stanovuje pedagog volného času podle cílů výchovy a konkrétních podmínek edukačního procesu, zpravidla za participace účastníků aktivit.

Metodou budeme rozumět základní koncepční princip; způsob a soubor postupů, jak dosáhnout nějakého teoretického nebo praktického cíle. Podobně jako u funkcí vědy existuje i zde více pohledů a způsobů klasifikace a členění metod je mnoho, záleží na východiscích, akcentech, tradici apod.

Pro teoretické a výzkumné cíle může být přístup k členění metod deskriptivní, používající empirické metody či normativní, používající logické (také racionální) metody, hovoří se o obecných metodách vědy. Empirické metody vychází z odrazu jevů smysly pozorovatele, popř. využitím technických prostředků; patří mezi ně pozorování, měření a experiment. Prostřednictvím těchto metod se zjišťují konkrétní jedinečné vlastnosti jevů a objektů. Logické metody jsou založené na všeobecných pravidlech logiky a logického myšlení; patří mezi ně analýza a syntéza, indukce a dedukce, abstrakce a konkretizace, generalizace, komparace. V praxi se tyto metody prolínají a navzájem doplňují.³⁹

Vedle obecných metod vědy, si vědní disciplíny, tzn. i pedagogika volného času, vytvářejí vlastní, speciální metodologii. Metody pedagogiky volného času, zaměřené na praktické cíle často splývají s metodami výchovy ve volném čase. Podle Hájka lze

---

³⁸ srov. KAPLÁNEK, Michal. Základy pedagogiky volného času. [online]. s. 6

³⁹ srov. např. PELIKÁN, Jirí. Základy empirického výzkumu pedagogických jevů. s. 91-95

rozeznat metody výchovné (osobní příklad, cvičení, sociální zpevnování) a výchovně vzdělávací (slovní, názorné a praktické).⁴⁰ Valihorová podle vlivu na psychiku tyto metody rozvádí jako slovní (objasňování, přesvědčování, sugesce), názorné (příklady, vzory a modely) a praktické (výchovná cvičení).⁴¹ Kominarec ze stejného hlediska třídí metody na metody rozumové instrukce, cvičení a navykání, hodnocení, osobního příkladu, metody výchovy skupinou a režimem.⁴² Oberuč uvádí m. j. metody přesvědčování (slovem, činem, příkladem), cvičení a hodnocení.⁴³ Opaschowski k volnému času vztahuje jako obecné metody, volnočasové poradenství, animace volnočasových aktivit, vývoj volnočasových profesí, plánování volného času, administrace volného času, výzkum volného času a nauka o volném času, a jako specifické metody informativní poradu, komunikativní animaci a participativní plánování.⁴⁴

Za formu se obecně považuje způsob, organizace provedení výchovných činností, vnější, formální podoba tohoto provedení, uspořádání vnějších podmínek a použitých prostředků výchovy. Použití formy vychází z cílů výchovy, zvolených metod a dostupných prostředků v užším smyslu. Formy lze klasifikovat z různých hledisek, např. podle času (dlouhodobé, krátkodobé), frekvence (pravidelné, nepravidelné, jednorázové, příležitostné, spontánní), prostoru (fyzické – příroda, urbánní prostor, místnost, stavba, hřiště, park, interiér, exteriér; sociální – vztahová síť, pozice a role účastníků), počtu účastníků (individuální, skupinové, hromadné), aktivity (pasivní, aktivní), podle míry zapojení teorie a praxe (teoretické, praktické), zaměření (kulturní, turistické, sportovní, technické, ekologické atd.), stupně organizovanosti (pevná organizace, stabilní program; volná organizace, příležitost pro spontaneitu), otevřenosti (volná účast, nutné členství v nějaké organizaci) apod.⁴⁵ Formy je možné v praxi různě kombinovat a variovat, jako odraz kreativity pedagoga volného času i jako reakci na přání účastníků.

Pro probranou oblast pedagogiky volného času platí, že cíle, obsahy, metody, forma a prostředky výchovy ve volném čase se navzájem podmiňují a vytvářejí jeden celek. V důsledku rozmanitosti výchovných situací i odlišné teoretické interpretace může někdy být obtížné metody, formy a prostředky v užším smyslu od sebe odlišit. Například kostel může nabývat podoby formy i prostředku výchovné činnosti.

---

⁴⁰ srov. HÁJEK, Bedřich, PÁVKOVÁ, Jiřina a HOFBAUER, Břetislav. Pedagogika volného času. s. 33

⁴¹ srov. VALIHOROVÁ, Marta. Psychologické aspekty výchovy. s. 38

⁴² srov. KOMINAREC, Igor. Úvod do pedagogiky volného času. s. 63

⁴³ srov. OBERUČ, Jaroslav a Juraj ROSOCHÁČ. Teória výchovy v systéme pedagogických vied. s.89-99.

⁴⁴ podle KAPLÁNEK, Michal. Základy pedagogiky volného času. s.10-11

⁴⁵ srov. např. KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi. s. 180-184, KOMINAREC, Igor. Úvod do pedagogiky volného času. s 67-68.

1.3.3 Muzejní a galerijní pedagogika

Podle Opaschowskeho patří pedagogika volného času do systému věd o výchově, které zkoumají volnočasovou problematiku v oblastech, m. j. i kulturně vzdělávacích a osvětových institucí.⁴⁶ Za takové instituce můžeme považovat např. muzea a galerie.

Muzeum je stálá nezisková instituce, otevřená veřejnosti, která ve službě společnosti a jejího rozvoje získává a udržuje hmotné a nehmotné doklady o člověku a jeho prostředí, zajišťuje jejich výzkum, zprostředkovává jeho výsledky a vystavuje je za účelem výchovy, vzdělávání a zábavy.⁴⁷

Galerie je nezisková instituce, která je otevřená veřejnosti, plní úkoly muzea umění, tj. získávanými, udržovanými, zkoumanými, zprostředkovanými a vystavovanými odkazy jsou umělecká díla z oblasti výtvarného, popř. aplikovaného umění. Galerie jsou také komerční podniky, pořádající výstavy uměleckých děl za účelem jejich prodeje.⁴⁸

I v muzeích a galeriích lze řešit otázky edukace, a to i ve volném čase. Zabývají se tím disciplíny příbuzné pedagogice volného času – muzejní pedagogika a galerijní pedagogika. Muzejní pedagogika je pedagogická disciplína, která zkoumá aspekty využívání muzeí a v nich uchovávaných sbírek pro vzdělávací a výchovnou činnost.⁴⁹ S galerijní pedagogikou je to obdobné, používají i srovnatelné metody a postupy. Pokud bychom hledali odlišnost, najdeme ji snad pouze v předmětu zájmu: muzea – mohou se věnovat větší a méně ucelené paletě zájmů od obecné historie po regionální dějiny, od mineralogie, přes flóru, po faunu; galerie – výtvarné a aplikované umění.⁵⁰

---

⁴⁶ srov. KOMINAREC, Igor. Úvod do pedagogiky volného času. s.17.

⁴⁷ Mezinárodní rada muzeí (ICOM) [online] definice přijata na 22. valném shromáždění ICOM ve Vídni 24.8.2007

⁴⁸ srov. BATEMAN, Heather a HARRIS, Emma a McADAMS, Katy. Dictionary of Leisure, Travel and Tourism. a Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Galerie umění [online].

⁴⁹ srov. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. Pedagogický slovník. s. 129.

⁵⁰ srov. HORÁČEK, Radek. Galerijní animace a zprostředkování umění. s. 56.

2. KOSTEL SV. MOŘICE A JEHO DRUHŮ

Nad dnešní osadou Annín, částí obce Dlouhá Ves, 7 km jižně od Sušice a 4 km východně od Hartmanic, ze třech stran obtékán řekou Otavou, se tyčí kopec místními obyvateli nazývaný Mouřenec, podle stejnojmenné osady, která zde stála. Dnes je zde ze zaniklé osady pouze kostel, který je zasvěcen sv. Mořici a jeho druhům. Kostel si představíme podrobněji a v souvislostech v několika zastaveních. V dalších částech textu budeme k označení kostela sv. Mořice používat také lidovou zkratku – Mouřenec.

2.1 Souvislosti vzniku kostela

Zastavení první: Šumava a její osidlování v Horním Pootaví do vrcholného středověku

Šumava je přibližně 120 km dlouhé a s podhůřím až 45 km široké pohoří,⁵¹ tvořící přirozenou jihozápadní hranici České kotliny, s nejvyšší horou Großer Arber 1456 m. n. m. na německé straně a Plechý 1378 m. n. m. na české straně. Je považována za největší lesní komplex ve střední Evropě. V dávné minulosti bylo toto pohoří pokryto hustým až neproniknutelným lesním porostem. Podnebí zde bylo vždy velmi tvrdé a nehostinné, i dnes nepřesahují v některých místech Šumavy průměrné roční teploty 3 °C. To vše ovlivňovalo velmi pomalou kolonizaci prostoru.⁵²

Osidlování prostoru probíhalo pozvolna od starší doby kamenné. Soustředilo se zejména do nižších poloh a podél koryt vodních toků.⁵³ Do vyšších poloh Šumavy mohlo osídlení pronikat koncem střední doby bronzové. Historikové naznačují možnou souvislost s těžbou zlata pravěkými obchodními komunikacemi.⁵⁴ Až příchod Slovanů mezi šestým a desátým stol. znamená stabilnější a houstnoucí osídlení, zejména v údolí řek a potoků a poblíž obchodních stezek. Mýcení lesů, rozšiřování zemědělské půdy a těžba zlata vyžadují příliv zemědělců, řemeslníků, zlatokopů i horníků. Středověká kolonizační vlna je řízena převážně kláštery a přivádí od 10. stol. další obyvatelstvo, hlavně německé. Intenzivně probíhá až v 11. a 12. století. Na české straně je ovlivňována Přemyslovci a hojně prováděna kláštery (Windberg, Niederaltaich, Břevnov aj.).⁵⁵

Zastavení druhé: Těžba zlata v Horním Pootaví

Zlato se na Horním Pootaví intenzivně těžilo již od doby bronzové. Hovoří se o třech silných vlnách rýžování a dolování. První právě v době bronzové, druhá během osídlení

⁵¹ srov. Geomorfologické členění Šumavy. ŠumavaInfo.cz – informační server Šumavy a Pošumaví [online].

⁵² srov. Podnebí Šumavy. ŠumavaInfo.cz – informační server Šumavy a Pošumaví [online]

⁵³ ŠÍDA, Petr et al. Doba kamenná v povodí horní Otavy.

⁵⁴ EIGNER, Jan a FRÖHLICH, Jiří. Nové doklady osídlení v době bronzové a železné podél toku Otavy mezi Sušicí a Horažďovicemi.

⁵⁵ srov. SLABINA, Miloslav. Keltové na Šumavě: za tajemstvím Obřího hradu; Keltové na Šumavě, Osídlení. ŠumavaInfo.cz – informační server Šumavy a Pošumaví [online]

Čech Kelty a třetí ve vrcholném středověku. Do cca 13. stol. se zlato především rýžovalo, hlubinné dobývání začíná na konci 13. stol. Hlavní zlatonosné rýžovnické území se rozkládalo v údolí Otavy a jejích přítoků za Annínem a území hlubinného dolování v oblasti, táhnoucí se od Kvildy přes Kašperské Hory a dále na Hartmanice.⁵⁶

Zastavení třetí: Patron

Zastavíme se ve druhé polovině třetího století našeho letopočtu v Římském impériu. Říše je již značně nestabilní, hospodářsky upadá, vládne chaos. Říši panuje císař Diocletian, který vysílá svého přítele, čerstvě jmenovaného spoluvladařem, Maximiana, potlačit povstání galských zemědělců, tzv. bagaudů. Tažení se konalo v rozmezí let 285 až 302. Součástí Maximianovy armády byla i tzv. Thébská legie. Ta byla složena výhradně z křesťanů pocházejících z oblasti Théb, kteří slíbili věrnost císaři. Legii, čítající asi 6 000 vojáků, velel Mauritius (Mořic). Před bojem se Maximianus s vojskem nacházel jižně od ženevského jezera (dnes švýcarské Martigny) a Thébská legie asi 12 km severněji poblíž keltské osady Agaune (dnes známé středisko Saint Maurice). Maximianus nařídil, jak bylo tehdy ve vojsku před bojem zvykem, provést pohanské obětní rituály, které měly zajistit přízeň Bohů a přinést vítězství. Křesťanská Thébská legie, věřící ve svého jediného Boha, se odmítla účastnit a obětovat modlám. To bylo pro vojevůdce Maximiana jasným neuposlechnutím rozkazu, které se, nejen v římské, ale ve všech armádách, řeší velmi přísně. Maximianus dal Thébskou legii zdecimovat. Ani po této krutosti se vojáci Thébské legie, v čele s Mořicem nesklonili. Císaři potvrdili věrnost, ale nevzdali se svých křesťanských zásad. Maximianus Thébskou legii obklíčil a všechny její vojáky, kteří nekladli žádný odpor, pobil. Mořic byl svatořečen a stal se patronem „našeho“ kostela.⁵⁷

Zastavení čtvrté: Poustevník, diplomat a světec Vintř

Začalo 11. století, šlechtic z Thuringen (Durynsko) Günther (Vintř), předchůdce rodu hrabat ze Schwarzburgu a z Käfernburgu opouští světský život a stává se řeholníkem v benediktinském klášteře v bavorském Niederaltaichu. Později se přemísťuje a žije jako poustevník. Nejprve v Bavorském lese, kde z jeho poustevny vzniká asi r. 1011 klášter Rinchnach a ještě později přesídlí na Šumavu, kde pravděpodobně žije v poustevně na Líšné u Rabí, potom v prostoru poblíž dnešního Annína, který tehdy patřil klášteru v Niederalteichu a následně pod vrchem Březník poblíž březnické celnice

---

⁵⁶ srov. ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka. Rýžování zlata; ŠumavaInfo.cz – informační server Šumavy a Pošumaví [online]; TOMS, Bohumil. Historické důlní revíry na těžbu zlata a stříbra na Šumavě a v Pošumaví [online]; HROPENIAK, Vladimír. Dolování a úpravy zlatonosného křemene na Kašperskohorsku.

⁵⁷ srov. Přátelé mouřence [online]; KADLEC, Jaroslav red.. Bohemia Sancta. Životopisy českých světců a přátel Božích; CHLUMSKÝ, Jan. Přehled světců tohoto dne podle Martyrologium Romanum [online]; pozn. Mořic je postavou na pomezí legendy a historické skutečnosti a jeho příběh raději považujeme za legendu, byť archeologický průzkum v polovině 20. století, v prostoru dnešního Saint Maurice, objevil ostatky asi 6 000 pobitých osob.

na zemské cestě, kde dnes leží osada Dobrá Voda. Vintíř působil jako diplomat i jako misionář. Podílel se na kolonizaci a christianizaci Šumavy. Ve své poustevně u Dobré vody v r. 1045 umírá, pohřben byl v Břevnovském klášteře. I když nebyl kanonizován, považuje se za svatého.⁵⁸

Vintíř svým příkladem ukazuje potřebu i nutnost komunikace mezi lidmi. Jeho nejznámějším dílem je cesta z Bavor do Čech. Její význam byl především misijní, byla to cesta evangelia, cesta ke zprostředkování křesťanských duchovních hodnot. Byla to cesta spojující lidi dvou národů. Vintíř po ní putoval také proto, aby uměním své diplomacie smiřoval Čechy s Němci a naopak. Proto je Vintíř stále více vzorem pro svou schopnost zprostředkovat, usmiřovat a budovat mosty vzájemného dorozumění.⁵⁹

Zastavení páté: Vintířova stezka

Horní Pootaví nebylo nikdy zcela izolováno, a to ani v pravěku. Vedly přes něj významné komunikační spojnice mezi Podunajím a centrální částí Čech. Po těchto starých obchodních stezkách neproudilo jen zboží, ale i myšlenky, kultura a kolonisté, docházelo k vzájemnému ovlivňování, vyvíjela se hmotná i duchovní kultura obyvatelstva. Velmi známou komunikací je ta, kterou vybudoval Vintíř s mnichy a příznivci. Šlo o cestu, dnes nazývanou Vintířova, která spojovala benediktýnské kláštery Niederaltaich a pražský Břevnov. Přibližná trasa stezky: Niederalteich-Rinchnach-Zwiesel-Gsenget-Prášily-Dobrá voda-Hartmanice-podél Nuzerovské a Volšovské Stráže-Sušice-Prácheň-Horažďovice-Blatná-Praha. V Hartmanicích, podle Blaua, začínala odbočka přes Palvínov na Mouřenec.⁶⁰

Zastavení šesté: Hrabata z Bogenu

Oblast Sušicka byla ve vrcholném středověku dlouhou dobu pod správou německých hrabat z Bogenu, která byla spojena s Přemyslovci sňatkovou politikou a vzájemnou podporou. Počátek správy území není znám, ale předpokládá se, že to bude po r. 1094, kdy si Přemyslovec Břetislav II. bere za manželku Lukartu, sestru Albrechta I. z Bogenu. Spíše však až po r. 1124, kdy si Fridrich IV. z Bogenu vzal za manželku Svatavu Českou, dceru Vladislava I. Úzké vztahy Bogenu a Přemyslovců podpořil ještě jeden sňatek. Ludmila Přemyslovna, dcera knížete Bedřicha, byla asi roku 1184 provdána za Albrechta III. z Bogenu. Sušicko přinesla Svatava nebo Ludmila do sňatku jako věno. Po smrti svého otce Albrechta III. v r. 1197 spravuje Sušicko Albrecht IV., a to až do své smrti v r. 1242. Touto událostí rod hrabat z Bogenu vymřel a skončila

---

⁵⁸ srov. KUBÍN, Petr. Svatý Vintíř. Poustevník, kolonizátor a diplomat; KADLEC, Jaroslav. Poustevník Vintíř; Život Vintíře poustevníka. In *Fontes rerum Bohemicarum I.*

⁵⁹ srov. HORPENIAK, Vladimír. O tradici úcty a neúcty ke sv. Vintíři.

⁶⁰ srov. BLAU, Josef. Bavorsko a Šumava zlatonosná; JIREČEK, Hermenegild. O starých cestách z Čech a z Moravy do zemí sousedních; HRAŠE, Jan Karel. Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách

jeho správa nad Sušickem. Pokud hrabata z Bogenu získala Sušicko sňatkem Fridricha IV., vládla zde téměř 120 let, pokud až sňatkem Albrechta III., vládla zde asi 60 let.⁶¹

Pro Mouřenec mohou být významné dvě skutečnosti. První je ta, že od r. 1060 byli Bogenové fojty kláštera v Nideralteichu. Druhá, že od r. 1146 byli fojty kláštera ve Windbergu, který sami založili. Oba dva kláštery se podílely na kolonizaci Šumavy. Klášter Windberg doslal od Vladislava II. újezd u Nazamyslic (Albrechtice, Milčice, Janovice a Vojtice). Později k Windbergu patří i statky v Sušici a Podmokly. Přesný rozsah bogenské majetkové državy však není znám, protože pramenná základna je ve věci bogenského majetku v Čechách velmi skrovná.⁶²

2.2 Vznik kostela

O vzniku Mouřence nejsou zápisy v listinných pramenech. Proto se můžeme jen dohadovat. Bývalo obvyklé, že při pokřesťanštění pohanského území byly stavěny křesťanské kostely, a to často na místech původních náboženských míst; Mouřenec podle legend takovým prostorem byl. Místo pro setkání s Bohem bývalo vždy stavěno poblíž prostor s vyšším významem – ekonomická či vojenská důležitost, výskyt lidí apod. – a to bylo na území s velikou těžbou zlata vždy. A nakonec byly kostely velmi často stavěny poblíž významných cest, zejména na místech před nebo po zdolání obtížných úseků cesty (přechod horských hřebenů, přechody řek apod.); a Mouřenec leží v těsné blízkosti Vintířovy stezky, velmi blízko tehdejší zemské brány, na místě po (před) překonáním masivu Šumavy.

Mouřenec tak má řadu předpokladů pro stavbu kostela a lze považovat za možné, že sám Vintíř, jeho následovníci, nebo osoby spojené s těžbou zlata zde kostel, jistě ještě dřevěný, postavili. Pro toto tvrzení však nejsou žádné důkazy – během Třicetileté války, přesněji za Švédské války (1630-1635) a r. 1681 shořely pamětní knihy a řada listin uložených na místní faře.

Ani k stavbě zděného kostela nejsou žádné listinné zmínky. Vznik je odhadován na základě stavebně historického průzkumu. Kuthan stavbu datuje kolem r. 1230.⁶³ Bartová podle analogie jižního portálu s portálem v premonstrátském klášteře v Milevsku, který pochází z let 1215-1225 a dendrochronologického datování zbytků lešení pro stavbu věže kostela (1221-1222) datuje stavbu do počátku dvacátých let 13. století.⁶⁴

---

⁶¹ srov. KUBŮ, František. Hrabata z Bogenu v Čechách; MARTÍNEK, Jiří. Sušicko – bylo či nebylo?

⁶² srov. tamtéž.

⁶³ KUTHAN, Jiří. Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století. s. 222.

⁶⁴ srov. BARTOVÁ, Veronika. Nejnovější poznatky ke stavebnímu vývoji kostela sv. Mauricia na Mouřenci v období středověku; Databáze datovaných objektů [online].

Zděný kostel byl postaven v románském slohu, jako jednolodní. Mezi téměř čtvercovou lodí a závěr, který tvoří apsida zaklenutá konchou, byl vložen kvadratický chór, nad nímž je vztyčená vysoká hranolová věž. Do kostela se vcházelo jižním portálem. Uvedené dispozice byly během přestaveb, o nichž se dále zmíníme, pozměněny.

Kdo kostel postavil nevíme. Půdorysná dispozice původní románské části stavby byla nejvíce rozšířena v povodí Labe, na východ od Wesery. To podporuje závěr, že stavba byla inspirována architekturou přilehlých německých oblastí. V Česku vzácné zasvěcení sv. Mořici naznačuje možný vliv kláštera v Niederaltaichu. Doba stavby zděného kostela, spadající do období bogenské državy blízkého okolí, přispívá k názoru, že staviteli mohli být hrabata z Bogenu, či klášter ve Windbergu.

2.3 Významné události historie kostela

Venkovský kostelík, na který jsme se zaměřili, neustrnul v čase svého vzniku. Měl svůj vývoj. Vyzdvihněme si významné okolnosti a rozhodující události, které podstatně ovlivnily jeho podobu a duchovní náboj. Provedme to podobně jako v předcházející části, formou krátkých zastavení.

Zastavení sedmé: První listinné zmínky

První listinná zmínka o kostele je z r. 1360, ale je pouze nepřímá. Pochází z 1. konfirmační knihy, do které se zapisovala pověření duchovních. Zápis pochází z 4.12.1360 a uvádí se v něm: „*Nové Městečko 4. prosince 1360. Konrád farář ve Zdouni, Zdimír z Dlouhé vsi, Jan, Děřich, Vojtěch a Lipold bratři z Čejetic, Bušek, Vojtěch a Litold bratři z Dlouhé vsi navrhuji Jana z Truskovic za faráře pro kostel u Nového Městečka, na místo uvolněné úmrtím faráře Tomáše. Uvádějícím byl farář v Kašperských Horách*“.⁶⁵

Upřesněme si, že po čtvrtině 13. století se stávající světští vlastníci kostela stávají patrony kostela.⁶⁶ Mají povinnost financovat a zajišťovat údržbu kostela a také mají podací (tzv. prezentační) právo navrhopvat faráře (dříve ho mohli dosazovat). Podle citovaného zápisu tak v r. 1360 jsou patrony kostela Dlouhoveští z Dlouhé Vsi.⁶⁷

První přímá zmínka je z 2. konfirmační knihy. Zápis pochází z 16. listopadu 1369 a uvádí se v něm „*Nové Městečko. Ješek z Čejetic, bratři, sirotci po Litoldovi a jejich poručník Zdimír z Dlouhé vsi navrhuji Tomáše ze Strachovic za faráře do kostela sv. Mořice v Novém Městečku, na místo uvolněné po rezignaci faráře Jana. 16.11.1369*“.⁶⁸

⁶⁵ TINGL, František Antonín (ed.). Liber primus confirmationum. s. 138.

⁶⁶ platí to od vyhlášení Velkého privilegia české církve, Přemysla Otakara I. v roce 1222.

⁶⁷ z rodu Dlouhoveských by měl být i Konrád farář ve Zdouni a Čejetičtí

⁶⁸ TINGL, František Antonín (ed.). Liber secundus confirmationum. s. 23

Ne nezajímavá je i zmínka v registrech desátků papežských. Podle ní odvedla za rok 1369 farnost Nové Městečko, a již víme, že farním kostelem je Mouřenec, desátek ve výši 18 grošů.⁶⁹

Zastavení osmé: Přestavby

Kostel byl několikrát přestavován. Přibližně na konci 15. stol., v gotické přestavbě, byla prodloužena západním směrem loď na dnešní obdélníkový tvar, bylo zvýšeno zdivo a osazen nový, vyšší a strmější krov. Byla zvětšena, či nově prolomena okna v jižní části chóru i lodě. Chór byl zaklenut hvězdovou klenbou a byl zvýšen vítězný oblouk. K severní stěně chóru byla přistavena patrová sakristie.⁷⁰

Ve druhé polovině 18. století, v barokní přestavbě, byla v lodi prolomena další okna a k jižnímu portálu přistavena kaple, vytvořena nika v západním štítu a sakristie byla přebudována a má nyní v patře emporu otevřenou do chóru. Na hřbitově byla postavena kaple s kostnicí. V 19. století byl osazen nový a opět vyšší krov lodi a po malém zvýšení věže byla i tato opatřena novým krovem.⁷¹

Zastavení deváté: Mouřenecké fresky

Začíná 14. století, dnes neznámý donátor zadává výzdobu severní stěny kostela. Malíř nanesl okolo roku 1310 do ještě vlhké omítky rozměrnou kompozicí Posledního soudu a christologického cyklu.⁷² Podle Royta malba „*patří jak z výtvarného tak i ikonografického hlediska k nejvýznamnějším malířským památkám první čtvrtiny 14. století ve střední Evropě*“.⁷³

Přibližně mezi roky 1350-1360 vznikla výzdoba konchy zaklenující apsidu. Na suchou omítku konchy malíř, s citem pro iluzi, nanesl scénu s více figurálním Ukřižováním. Podle Royta má i tato malba „*mimořádnou výtvarnou kvalitu a v Čechách té doby se nevyskytující ikonografickou invenci*“.⁷⁴

Zastavení desáté: Zvony

Zvonové patro věže Mouřence nese tři zvony. Dva (sv. Možic a Vintíř) z nich jsou novodobé a vystřídalo se jich zde několik; vždy podlely potřebám válečného běsnění a byly zrekvírovány pro zbrojní výrobu. Současná dvojice zvonů byla vyrobena a osazena díky německým rodákům při rekonstrukci v r. 1991-1993. Ten třetí, vzácný

---

⁶⁹ TOMEK, Václav Vladivoj (ed.). Registra decimarum papalium. Praha, 1873. s. 67

⁷⁰ srov. BARTOVÁ, Veronika. Středověká sakrální architektura horního Pootaví do roku 1420. s. 96-106.

⁷¹ srov. BARTOVÁ, Veronika. Středověká sakrální architektura horního Pootaví do roku 1420. s. 96-106

⁷² srov. ROYT, Jan. Mouřenecké fresky.

⁷³ tamtéž

⁷⁴ tamtéž

zvon, který pochází z r. 1329 a nese jména čtyř evangelistů Marka, Matouše, Lukáše a Jana, zachránil místní farář P. Andraschko, a to za značného úsilí, před zrekvírováním ve světových válkách v r. 1917 a 1942.⁷⁵

Zastavení jedenácté: Franz Andraschko

Franz Andraschko se narodil 22. 1. 1875, dne 23. 7. 1899 byl vysvěcen na kněze a od 5. 9. 1899 nastoupil na Mouřenec jako farář. Působil zde až do své smrti. P. Andraschko měl stále otevřené srdce pro potřebné, jak pro ty, kteří klepali na farní dveře, tak pro nemocné, které navštěvoval pěšky za jakohokoli počasí. Každou neděli pozval jednoho chudého člověka na farní oběd. Jejich rodinám pravidelně vypomáhal nejrůznějšími způsoby. Byl považován sice za přísného, ale srdečného člověka, pro něhož byla měřítkem jednání láska k bližním. Velmi těžko nesl úpadek křesťanských hodnot po první světové válce a hlavně po připojení Šumavy k Německé říši. Se znepokojením sledoval jak farníci, kteří byli věrní režimu, vystupovali z Církve, a to jen proto, že to nový systém podporoval a že si tím chtěli zajistit společenské či pracovní výhody. Po válce, v době když začaly odsuny německého obyvatelstva, prožíval nejtěžší okamžiky života. Odmítá opustit místo, kde zakořenil, jeho zdravotní stav se prudce zhoršuje a 12. 4. 1946 umírá.⁷⁶

Zastavení dvanácté: Temná léta

Za temná léta Mouřence můžeme považovat dobu od vzniku samostatného Československa, kdy začal konec multikulturality, která tu byla domovem od raného středověku a místní život významně obohacovala. Nešťastné řešení národnostních poměrů po první světové válce, světová hospodářská krize, ztráta části československých pohraničních území a druhá světová válka ohraňovaná odsunem obyvatelstva tu jedné a tu druhé národnosti, to vše česko-německé soužití významně poškodilo.

Po nástupu komunistického režimu byl kostel uzavřen a začala jeho postupná devastace. Patronát nad římsko-katolickými kostely přešel na stát, který církvím hradil náklady na běžné udržovací opravy budovy a vnitřního zařízení, podle předem schválených rozpočtů.⁷⁷ Na kostel, který nepatří mezi umělecky a architektonicky významné církevní objekty, tak mnoho prostředků nezůstává, není udržován a chátrá. V nevyužívané stavbě dochází k rozkrádání a k vandalství.⁷⁸

---

⁷⁵ srov. SUCHY, Karl. Život věhlasného děkana Franze Andraschka

⁷⁶ srov. tamtéž

⁷⁷ srov. Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem a Vládní nařízení č. 219/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem

⁷⁸ Neblahé vzpomínky na zlo konané na Mouřenci a v jeho okolí. Přátelé mouřence [online].

Zastavení poslední: Jako Fénix

Rodáci odsunutí v r. 1946 a jejich potomci v Německu, po roce 1989 založili Spolek pro udržení kostela sv. Mořice se sídlem v Mnichově. Uspořádali sbírku a v letech 1991-1993 financovali rozsáhlou opravu. 26.9.1993 byl Mouřenec znovu vysvěcen. Při rekonstrukci byly objeveny a restaurovány již zmíněné vzácné nástěnné malby. Budoucí papež Benedikt XVI. ve zdravici k znovuvysvěcení kostela napsal *„Přeji si, aby nově navázané vztahy mezi Bavorskem a Čechy přispěly k účinné nové evangelizaci. Kéž z nové síly víry vzroste čím dál hlubší jednota a trvalý mír mezi národy Evropy.“*⁷⁹

---

⁷⁹ srov. SUCHY, Karl. Život věhlasného děkana Franze Andraschka.

3. MOUŘENECKÁ PEDAGOGIKA VOLNÉHO ČASU

3.1 Místo, subjekty, objekty a cíle výchovy ve volném čase na Mouřenci

Místo pedagogického zhodnocování volného času jsme si podrobně popsali ve druhé části bakalářské práce. Je to kostel na Mouřenci.

Subjektů pedagogiky volného času, působících na Mouřenci je celá řada. Odporovala jsem, že zde pedagogicky působí:

- duchovní Římskokatolické farnosti Mouřenec, která je právnickou osobou, IČ 66342295, zřízenou Biskupstvím českobudějovickým;
- skupina osob, nazývajících se Přátelé Mouřence, od června 2016 se skupina institucionalizovala do zapsaného spolku, je tedy právnickou osobou, zapsaným spolkem Přátelé Mouřence, z.s., IČ 05188911;
- německý spolek pro zachování kostela sv. Mořice Förderkreis zur Erhaltung von St. Maurenzen e. V. se sídlem v Mnichově;
- osoby – dobrovolníci – podporující činnost Římskokatolické farnosti Mouřenec a spolku Přátelé Mouřence, z.s., které se podílejí na přípravách a provádění akcí;
- návštěvníci kostela (objekty pedagogiky), protože je důraz kladen na autonomnost rozvoje a sebeedukaci.

Objektů pedagogiky volného času na Mouřenci je mnohem více, jde o osoby všech věkových kategorií, zejména o:

- turistické návštěvníky Šumavy,
- věřící křesťanského společenství,
- obyvatelstvo regionu,
- uživatele různých volnočasových zařízení, členy zájmových kroužků a organizací (např. kluby historiků, archeologů, dětské tábory, Junák, Pionýr, apod.).

Hlavními cíli akcí pořádaných na Mouřenci je podpora, propagace a popularizace kostela, jeho oživení, ochrana a obnova.⁸⁰ Předseda spolku Přátelé Mouřence z.s. říká: „*Máme snahu využít toto místo s velikým historickým, duchovním, kulturním i turistickým potenciálem ke kultivaci návštěvníků*“. Akce a činnosti na Mouřenci, mají stanoveny i doplňkové cíle. A mezi nimi jsou i cíle pedagogické. Podle Miloty „*Ide o:*

- *vytváření vhodných podmínek pro zhodnocování volného času, a to zejména pro*
  - *obnovu a doplňování psychických a fyzických sil,*
  - *kultivaci osobnosti, rozšiřováním vědomostí a rozvojem pozitivních morálních a charakterových vlastností*“.⁸¹

⁸⁰ srov. Stanovy spolku Přátelé Mouřence z.s. [online]

⁸¹ informace získány při řadě osobních rozhovorů s předsedou spolu Přátelé Mouřence z.s. Lukášem Milotou, před založením spolku, na ustavující schůzi spolku, při projednávání dramaturgie pro jednotlivé kalendářní roky i při jejich průběžných i výročních hodnoceních.

Uvedené cíle korespondují s naplňováním jak funkcí volného času, tak cílů výchovy a vzdělávání. Objevuje se v nich pojem kultivace člověka – návštěvníka kostela, jeho osobnosti. K obsahu pojmu kultivace přistupujeme s určitým předporozuměním. Obsah pojmu si proto raději zpřesněme, ve formálním a obsahovém smyslu slova, pomocí veřejných slovníků Ústavu pro jazyk český AV ČR.⁸² Kultivace je činnost zaměřená k určitému cíli. Kultivovat, v prvním, více méně formálním smyslu znamená dodávat uhlazenosti projevu, vybroušenosti způsobů, vytríbenosti chování a ve druhém, spíše obsahovém smyslu znamená zdokonalovat, vzdělávat, zušlechťovat, tj. činiti ušlechtilým. Ušlechtilý člověk je šlechtitý, povahově dokonalý, mravně dobrý, čestný, se smyslem pro spravedlnost, odpovědnost.

3.2. Komentovaná prohlídka kostela na Mouřenci

Činnosti a akce pořádané na Mouřenci si podle zaměření můžeme rozdělit na duchovní, kulturní, vzdělávací, společenské, pro děti a charitativní. V roce 2016 bylo uskutečněno 190 různých akcí (viz Příloha I.). Nejvíce – 74 % – mělo především vzdělávací charakter. Tuto četnost vytváří zejména komentované prohlídky. Těch bylo v r. 2016 provedeno 126, z toho 111 prohlídek hromadných, 10 individuálních a 5 prohlídek bylo v německém jazyce. Komentované prohlídky patří k nejběžnějším akcím v kostele, tvoří 66 % všech organizovaných akcí, podobně jako v muzejní a galerijní pedagogice.⁸³ Autorka práce při popisu a zhodnocení komentovaných prohlídek vychází z vlastní praxe průvodkyně.

3.2.1 Stručná charakteristika komentované prohlídky

Jak sám název napovídá, jde o akci, při níž je umožněno návštěvníkům prohlédnout si interiér Mouřence a přilehlé kostnice a je jim při tom poskytnut komentář – bližší výklad k historii a současnosti kostela, jeho architektuře a uměleckému významu.

Komentovanou prohlídku zajišťuje a provádí, jako průvodce, jeden z členů Přátel Mouřence z.s.. Účastníky prohlídky jsou především turističtí návštěvníci Šumavy, zájemci z řad obyvatel regionu a také uživatelé různých volnočasových zařízení, členové zájmových kroužků a organizací (např. kluby historiků, dětské tábory, Junák, Pionýr, turistické oddíly, farní společenství apod.).

Komentované prohlídky jsou prováděny v turistické sezoně (od 1. 7. do 31. 8.) v pevně stanovených časech, např. v r. 2016 byly denně od 16:00 hod, v předcházejícím roce od 2015 byly pět dnů v týdnu od 11:00 a 12:00 hod. Mimo tyto prohlídky jsou v turistické sezoně většinou prováděny vždy po dalších akcích organizovaných na Mouřenci. Mimo turistickou sezonu probíhají komentované prohlídky podle počasí a dostupnosti některého z Přátel Mouřence. O těchto prohlídkách jsou veřejnosti podávány informace

⁸² Příruční slovník jazyka českého [online]; HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. a kol. Slovník spisovného jazyka českého.

⁸³ srov. HORÁČEK, Radek. Galerijní animace a zprostředkování umění. s. 63 a65

na webových stránkách spolu Přátelé Mouřence, z. s., elektronickou poštou a prostřednictvím informačních letáčků.

Vedle uvedených „pevných“ komentovaných prohlídek, jsou prováděny prohlídky požadované individuálními zájemci, či skupinami zájemců a sjednané s některým z Přátel Mouřence, dle možností v čase podle požadavku žadatele.

Délka jedné komentované prohlídky je pohyblivá a odvíjí se od složení návštěvnické skupiny a zájmu návštěvníků. Výjimečně jsou prohlídky kratší než jedna hodina, často trvají právě 1 hodinu a za mimořádných okolností jsou i delší.

Obsahem komentované prohlídky je přehled historie vzniku kostela, jeho architektura, popis a význam nástěnné výzdoby, novodobá historie a současnost kostela, historie a prohlídka mouřenecké kostnice.

Komentovaná prohlídka je pro návštěvníky zajištěna zdarma, nicméně jsou ve vstupním prostoru, pomocí plakátů, informováni o možnosti složit zde dobrovolný příspěvek na zajištění komentovaných prohlídek, zabezpečení dalších činností a akcí na Mouřenci i na financování údržby a oprav prostoru.

3.2.2 Komentovaná prohlídka – popis

Již jsme si stručně nastínili obsah komentované prohlídky na Mouřenci. Ten nyní rozvineme podrobněji do jejího popisu. Kostra prohlídky je téměř vždy stejná. Podle vyhodnocení počtu a zájmu návštěvníků, někdy i podle momentálního fyzického a psychického stavu průvodce a dalších okolností, jako je např. teplota prostoru, denní, či noční doba apod., je průběh prohlídky modifikován. Obsah prohlídky se také přizpůsobuje složení účastníků. Pro uživatele volnočasových zařízení, členy zájmových kroužků a organizací bývá zpravidla detailněji zaměřena.

Prohlídka zpravidla začíná otevřením kostela, pozváním návštěvníků do jeho interiéru, podle času i volnými rozhovory s návštěvníky. V době plánovaného zahájení prohlídky jsou návštěvníci vyzváni k usednutí do kostelních lavic a jsou jménem farnosti a Přátel Mouřence přivítáni.

Vlastní výklad začíná nástinem toho, co bude v komentované prohlídce návštěvníkům představeno a jak bude organizačně prohlídka probíhat.

Výklad zahrnuje tyto oblasti (jejich zařazení do výkladu variuje podle již uvedených vnějších podmínek):

— osidlování Horního Pootaví, zejména kolonizace v dobách od 10. století, těžba zlata v tomto prostoru a její vliv na obsazování prostoru,

- předpokládané hlavní vlivy na založení a vznik kostela – legenda o Moraně, sv. Vintřích, kolonizační působení klášterů, zejména z Podunají, hrabata z Bogenu, blízkost zemské (Vintřovy) stezky,
- patronicum kostela a legenda sv. Mořice a jeho druhů, další kostely sv. Mořice v Česku (Kroměříž, Olomouc, Řevnice), (v r. 1887 byla zbořena kaple sv. Mořice v Brně),
- postavení kostela, první písemné zmínky,
- architektura kostela a jeho přestavby v čase – románský styl, gotika, baroko, jejich znaky a přítomnost (věž, portál, křtitelnice, fresky, zvony, kostnice atd.)
- mouřenecké fresky, jejich náhodný nálezný v době rozsáhlých oprav kostela, popis a veliký kulturně-historický význam maleb,
- legenda o švédských vojácích za 30. leté války,
- mouřenecké zvony a jejich „ochránce“ Franz Andraschko,
- období úpadku kostela, jeho devastace a „plundrování“ v období po odsunu německého obyvatelstva a v období 1948–1989,
- znovuzrození kostela po r. 1991, sbírka prostředků a organizace opravy kostela německými rodáky a jejich potomky (Förderkreis zur Erhaltung von St. Maurenzen e. V.), znovu vysvěcení kostela,
- současnost kostela, připomínky zde natočených filmů a televizních pořadů, pořádané akce, významní návštěvníci.

Na závěr výkladu je návštěvníkům poděkováno za pozornost, jsou pozváni k prohlídce kostelního minimuzea a přilehlé kostnice, při které je připomenuta její historie a legendy vážící se k uloženým ostatkům. Je dán prostor na položení otázek. Po komentované prohlídce je vyčleněn čas pro individuální dotazy a neformální rozhovory s návštěvníky. Návštěvníci mohou přidat zápisy do návštěvní knihy, koupit si upomínkové předměty, zapsat se do distribučního seznamu pro zasílání novinek z mouřeneckého dění.⁸⁴

3.2.3 Komentovaná prohlídka – forma pedagogiky volného času

Obecný cíl pedagogiky volného času v kostele na Mouřenci, jsme uvedli v části 3.1. Komentované prohlídky jsou zaměřeny především na naplňování dílčího cíle: zhodnocování volného času, a to zejména pro kultivaci osobnosti, rozšiřováním vědomostí a rozvojem pozitivních morálních a charakterových vlastností.

Obsah komentované prohlídky, jak jsme si ho stručně i podrobně popsali, přispívá k plnění pedagogického cíle, ale také funkcí volného času. Vzhledem k velké rozmanitosti účastníků prohlídek, co do věku, zaměstnání, vzdělání, zájmů, sociálního prostředí, ze kterého přicházejí apod., je paleta zapojených funkcí volného času pestrá. Pro některé návštěvníky bývá prohlídka odpočinkem a vede k uvolnění fyzických, či

⁸⁴ pod čarou bych ráda uvedla kredo průvodců „*Kdyby jen jeden člověk ze sta odcházel spokojený, svůj cíl jsme splnili*“.

psychických sil, pro další bývá rozptýlením a zábavou, vyrovnává pracovní (studijní) zatížení; prohlídka tak naplňuje relaxační a kompenzační funkci. Komentovaná prohlídka přináší návštěvníkům řadu nových informací z historie a současnosti místa i regionu, o architektuře a umění na Mouřenci, o lidech, kteří ovlivnili vznik a dění v prostoru a představuje řadu pozitivních vzorů jednání; prohlídka tak má výrazný edukativní charakter. Vliv prostředí, ale i obsah komentované prohlídky, zejména odkazy na jedinečné známé i neznámé osobnosti, které se zasloužili o prospěch kostela, u řady účastníků vedou k zamýšlení se nad svým přístupem k životu i současným stavem naší společnosti (a doufáme, i nad hledáním smyslu svých životů); je tak plněna i kontemplativní funkce volného času. V omezeném rozsahu je někdy zapojena i funkce komunikační a integrační, a to při navazování nových kontaktů, sdílení zážitků a vytváření pocitu sounáležitosti.

Komentovaná prohlídka vychází především z monologických metod slovních a názorných. Slouží tak ke slovnímu či názornému působení:

- poskytováním informací, objasňováním historie a souvislostí vzniku a života kostela,
- k podpoře, modifikaci, či vytváření hodnotové orientace související s rozvojem osobnosti návštěvníka, zejména hodnot sociálních (např. konání dobra), estetických (např. vnímání krásy) a náboženských (např. hledání smyslu a transcendence),
- na přijímání pozitivních vzorů, tj. ztotožnění se návštěvníka s přístupy k životu, jednáním, hodnotovou orientací, morálními zásadami apod. určitých osobností. Průvodce působí jako zprostředkovatel těchto vzorů mezi jejich nositeli (v našem případě sv. Mořic, sv. Vintíř, p. Andraschko, členové Spolku pro udržení kostela sv. Mořice a další bezejmenní dobrovolníci) a návštěvníky,
- na odmítání negativních vzorů, tj. neztotožnění se návštěvníka s jednáním, které lze považovat za nesprávné a zlé, např. rozkrádání interiéru kostela a náhrobků, ničení památek, neúcta k lidským ostatkům, vliv nudy ve volném čase na vandalství apod.,
- k předvádění architektonických prvků stavby kostela a jeho nástěnných maleb.

Protože komentovaná prohlídka popularizujícím způsobem ukazuje vznik a vývoj kostela, obsahuje řadu vyprávěcích prvků (Mořic, Morana, Vintíř apod.), je zaměřena na ne odborníky a proto nepoužívá složitou stylizaci a minimalizuje odbornou terminologii, lze ji proto označit za dynamický výklad.

Komentovaná prohlídka je formální podobou realizace cílů organizované činnosti a akcí na Mouřenci. Podílí se na plnění hlavních i dílčích cílů, tzn. i pedagogických cílů. Pokud bychom ji měli klasifikovat podle hledisek uvedených v části 1.3.2 je komentovaná prohlídka formou:

- podle času – krátkodobou
- podle frekvence – pravidelnou i nepravidelnou, někdy příležitostnou i spontánní
- dle prostoru – fyzickou
- dle počtu účastníků – hromadnou i skupinovou, někdy individuální

- podle aktivity – receptivní
- podle míry zapojení teorie a praxe – teoretickou
- podle zaměření – (cyklo)turistickou, kulturní, společensky-vědní
- podle organizovanosti – spíše s volnou organizací, v některých případech (podpora zájmových kroužků a organizací) ji lze označit za organizovanou,
- podle otevřenosti – s volnou účastí.

Budeme-li se zajímat o komentovanou prohlídku z hlediska dalších prostředků (v užším smyslu) pedagogiky volného času, můžeme si vyjmenovat:

- prostor kostela na Mouřenci – vlastní stavba kostela, jeho interiér a vybavení (zejména nástěnné malby, křtitelnice, postranní oltáře, socha sv. Mořice, kostelní lavice), hřbitov okolo kostela, kostnice;
- malé muzeum historie Mouřence – expozice tabulí kombinujících obraz a text, mapující historii kostela a zaniklé obce Mouřence;
- jevy a situace současnosti kostela – návrat ztracených dveří barokního svatostánku oltáře z kostnice, odkoupených v internetové aukci; návrat jedné lebky z kostnice, kterou si před lety odnesl mladý návštěvník kostnice; nalezení a návrat srdcí mouřeneckých zvonů, které byly zrekvírovány pro válečné účely; charitativní sbírky apod.;
- pravidla chování v kostele, popř. pravidla stanovená farností (respekt k důstojnosti a posvátnosti místa, úcta k symbolice, nerušení ostatních návštěvníků, vypnutí mobilního telefonu apod.);
- mluvená řeč a neverbální komunikace průvodce;
- další pomůcky – prostředky navození příjemné atmosféry (např. hořící svíčky, květinová výzdoba), informační tabule, světelné ukazovátko, vizitky Přátel Mouřence, upomínkové předměty, někdy mikrofon, zesilovací souprava a reproduktory, zařízení pro přehrávání audiozáznamů (zpravidla notebook), výjimečně dataprojektor a promítací plátno.

Komentovaná prohlídka je založena na tlumočení různých poznatků o historii i současnosti Mouřence a obohacuje tak návštěvníkovo vnímání prostoru. Obsahem a použitými prostředky naplňuje základní i dílčí cíle činností na Mouřenci.

ZÁVĚR

Východiskem bakalářské práce byl růst významu volnočasové výchovy a smysluplného využívání volného času k pozitivnímu utváření člověka a jako jednoho z prvků prevence sociálně patologických jevů.

Akce a činnosti, které pořádá spolek Přátelé Mouřence z.s. za podpory Římskokatolické farnosti Mouřenec v kostele sv. Mořice jsou nevýdělečné a mají cíle zaměřené na všestrannou podporu kostela a jeho okolí i cíle související s předmětem pedagogiky volného času.

V bakalářské práci jsem se zaměřila na prostředky naplňování pedagogického cíle, respektive na konkrétní segment těchto prostředků – komentované prohlídky prováděné v kostele na Mouřenci. K tomu jsem využila vlastní zkušenost účastníka komentovaných prohlídek, i zkušenosti jejich průvodkyně.

V první části práce jsem se proto soustředila na objasnění nejdůležitějších pojmů z oblasti pedagogiky volného času. Při výkladu pojmů bylo věnováno místo také prostředkům pedagogiky volného času. Explikací uvedených pojmů byl splněn první cíl bakalářské práce.

Ve druhé části práce jsem se podrobně věnovala deskripci edukačního prostoru kostelu sv. Mořice, čímž byl splněn druhý cíl práce. Chtěla jsem popsáním významných okolností a souvislostí vzniku a existence kostela tento prostor přiblížit čtenářům práce, zejména těm, kteří kostel ještě nenavštívili. Základ tohoto popisu je používán v komentovaných prohlídkách.

V kostele sv. Mořice je organizována řada akcí s rozlišným charakterem – duchovním, kulturním, vzdělávacím apod. Navazující část práce se věnuje nejčteněji prováděným akcím – komentovaným prohlídkám. Seznamuje s metodikou jejich provádění, při kterém se pro pedagogické účely využívá prostor sakrální stavby. S použitím poznatků z první části práce je představením komentované prohlídky jako formy pedagogiky volného času splněn třetí cíl práce.

Z v práci uvedených údajů lze učinit závěr, že komentovaná prohlídka v kostele sv. Mořice, po obsahové i formální stránce, vytváří vhodné podmínky pro zhodnocování volného času a naplňuje tak dílčí, pedagogické cíle činností v kostele sv. Mořice na Mouřenci.

SEZNAM LITERATURY

BARTOVÁ, Veronika. Nejnovější poznatky ke stavebnímu vývoji kostela sv. Mauricia na Mouřenci v období středověku. In *Přátelé mouřence* [online]. Annín: Přátelé Mouřence, posl. úpravy 28.5.2015 [cit. 17.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.pratelemourence.cz/leto-na-mourenci-st-maurenzner-sommer-texty-prednasek-vortragetexte/nejnovejsi-poznatky-ke-stavebnimu-vyvoji-kostela-sv-morice-die-neusten-erkenntnisse-zur-bauentwicklung-der-kirche-st-mauritius/>>

BARTOVÁ, Veronika. *Středověká sakrální architektura horního Pootaví do roku 1420*. Praha, 2011. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze. Katolická teologická fakulta. Ústav dějin křesťanského umění. Vedoucí práce Jiří Kuthan.

BATEMAN, Heather a HARRIS, Emma a McADAMS, Katy. *Dictionary of Leisure, Travel and Tourism*. Third edition. London: A & C Black, 2005. ISBN 978-1-4081-0212-1

BLAU, Josef. Bavorsko a Šumava zlatonosná. In *Kohoutí Kříž: šumavské ozvěny* [online]. České Budějovice: Jihočeská vědecká knihovna v Českých Budějovicích, © 2001-2016, poslední aktualizace 10.11.2016. [cit. 21.11.2016]. Dostupné na WWW:<http://www.kohoutikriz.org/data/w_blau.php>

Databáze datovaných objektů [online]. Brno: MENDELU, © 2016, posl. aktualizace 30.9.2016 [cit. 5.12.2016]. Dostupné na: <<http://dendrochronologie.cz/cs/databaze/databaze-datovanych-objektu>>

EIGNER, Jan a FRÖHLICH, Jiří. Nové doklady osídlení v době bronzové a železné podél toku Otavy mezi Sušicí a Horažďovicemi. In *Vlastivědný sborník Muzea Šumavy*. Roč. VII. Sušice: Muzeum Šumavy, 2014. s. 101-106. ISBN 978-80-87235-07-2.

GABRIEL, Josef Ambrož. *Královské město Sušice a jeho okolí, aneb, Popis všech v okrese Sušickém ležících měst, městeček, vesnic, kostelů, hradů a tvrzí, všech zemských panství a statků*. Praha: J.A. Gabriel, 1868. Bez ISBN.

GRECMANOVÁ, Helena, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra a URBANOVSKÁ, Eva. *Obecná pedagogika I*. Olomouc: Hanex, [1998?]. ISBN 80-85783-20-7.

HÁJEK, Bedřich, PÁVKOVÁ, Jiřina a HOFBAUER, Břetislav. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-128-1.

HAVRÁNEK, Bohuslav, ed. a kol. *Slovník spisovného jazyka českého*. [online] 2. nezměněné vydání. Praha: Academia, 1989. Digitalizovaná verze: Praha, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2011 [cit. 29.9.2016]. Dostupné na WWW:<<http://ssjc.ujc.cas.cz>>

HOFBAUER, Břetislav. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-927-5.

HOFBAUER, Břetislav a KAPLÁNEK, Michal, ed. *Kapitoly z pedagogiky volného času: soubor pojednání o volném čase a jeho výchovném zhodnocování*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Teologická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7394-240-3.

HOFBAUER, Břetislav. Vývoj, současný stav a výhled pedagogiky volného času v České republice. *Pedagogická orientace* [online]. 2005, roč. 15, č. 2 [cit. 28.11.2016]. Dostupné na WWW: <<https://journals.muni.cz/pedor/article/view/1302>>.

HORÁČEK, Radek. *Galerijní animace a zprostředkování umění*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 1998. ISBN 80-7204-084-7

HORÁK, Josef a KOLÁŘ, Zdeněk. *Obecná pedagogika*. V Ústí nad Labem: Univerzita J.E. Purkyně, 2004. ISBN 80-7044-572-6.

HORPENIAK, Vladimír. Dolování a úpravy zlatonosného křemene na Kašperskohorsku. In *Stavební technika* [online]. Hradec Králové: Vega, © 2014-2016 [cit. 17.11.2016]. Dostupné na: <<http://stavebni-technika.cz/clanky/dolovani-a-upravu-zlatonosneho-kremene-na-kasperskohorsku>>

HORPENIAK, Vladimír. O tradici úcty a neúcty ke sv. Vintíři. In: Vintíř – patron Šumavy, *Mezinárodní konference pořádaná městem Hartmanice a obcí Rinchnach* [online]. Zavlekov: AgAkcent, s. r. o., [cit. 26.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.vwv.cz/vwv/konference/index.php>>

HORPENIAK, Vladimír. *Šumava očima Vladimíra Horpeniaka I*. Plzeň: Starý most, 2014. ISBN 978-80-87338-41-4.

HORPENIAK, Vladimír. *Šumava očima Vladimíra Horpeniaka II*. Plzeň: Starý Most, 2014. ISBN 978-80-87338-46-9.

HOSTAŠ, Karel a VANĚK, Ferdinand. *Soupis památek historických a uměleckých v království Českém od pravěku do počátku XIX. století. XII, Politický okres Sušický*. Praha: Archaeologická kommise při České akademii císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, 1900. Bez ISBN

HRAŠE, Jan Karel. *Zemské stezky, strážnice a brány v Čechách*. 2. vyd. Nové město nad Metují: J.K. Hraše, 1885. Bez ISBN. S.56-58

CHLUMSKÝ, Jan. *Přehled světců tohoto dne podle Martyrologium Romanum* [online]. Praha: Res Claritatis, z.s. [cit. 21.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://catholica.cz/?id=4597>>

CHLUP, Otokar. *Pedagogika: úvod do studia*. 2., doplněné vyd. Brno: Společnost nových škol, 1936. Bez ISBN.

JIREČEK, Hermenegild. O starých cestách z Čech a z Moravy do zemí sousedních. *Časopis Muzea království Českého*, 1856, roč. 30, sv. 2, s. 114-129.

- JŮVA, Vladimír et al. *Základy pedagogiky pro doplňující pedagogické studium*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-85931-95-8.
- KADLEC, Jaroslav red.. *Bohemia Sancta. Životopisy českých světců a přátel Božích*. Praha: Česká katolická charita, 1989. Bez ISBN.
- KADLEC, Jaroslav. Poustevník Vintíř. In *Pastorace.cz. Podklady pro pastorační a duchovní život* [online]. Praha: Arcibiskupství pražské, © 2000-2016 [cit. 21.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.pastorace.cz/Tematicke-texty/Poustevnik-Vintir-Jaroslav-Kadlec.html>>
- KANDERT, Josef. Sňatky Přemyslovců aneb Jak si vybírali ženichy a nevěsty. *Historická sociologie*. Praha: Karolinum, 2013. Roč. 5., č. 2, s. 117-124. ISSN: 1804-0616
- KAPLÁNEK, Michal. *Nauka o volném čase*. České Budějovice: Jihočeská univerzita – Teologická fakulta – Katedra pedagogiky, 2011. Bez ISBN.
- KAPLÁNEK, Michal. Pedagogika volného času – projekt budoucnosti, nebo slepá ulička? *Pedagogika* [online]. 2010, roč. 60, č. 1 [cit. 28.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://pages.pedf.cuni.cz/pedagogika/?p=957&lang=cs>>.
- KAPLÁNEK, Michal. *Základy pedagogiky volného času*. [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita – Teologická fakulta – Katedra pedagogiky, 2011. Bez ISBN. Dostupné na WWW: <<http://old.tf.jcu.cz/getfile/02157c892ff5d86c>>
- KOMINAREC, Igor. *Úvod do pedagogiky volného času*. Prešov: Privatpress, 2003. ISBN: 80-968608-5-2
- KOVÁČIKOVÁ, Dagmar. *Základy pedagogiky*. Dubnica nad Váhom: Dubnický technologický inštitút, 2006, Bez ISBN.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Emília. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučovania v pedagogickej teórii a v praxi*. Bratislava: Univerzita Komenského, 2004. ISBN 80-223-1930-9
- KRAUS, Jiří a kol. *Nový akademický slovník cizích slov A-Ž*. Praha: Academia, 2005. ISBN 80-200-1351-2.
- KUBÍN, Petr. *Svatý Vintíř. Poustevník, kolonizátor a diplomat*. Praha: Lidové noviny, 2017. ISBN 978-80-7422-459-1
- KUBŮ, František. Hrabata z Bogenu v Čechách. In *Přátelé mouřence* [online]. Annín: Přátelé Mouřence, posl. úpravy 28.5.2015 [cit. 17.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.pratelemourence.cz/leto-na-mourenci-st-maurenzner-sommer-texty-prednasek-vortragetexte/hrabata-z-bogenu-financnici-a-zakladatele-mourence-die-grafen-von-bogen-in-bohmen/>>
- KUTHAN, Jiří. *Středověká architektura v jižních Čechách do poloviny 13. století*. České Budějovice: Růže, 1977. Bez ISBN

LIPOVETSKY, Gilles. *Éra prázdnoty: úvahy o současném individualismu*. Vyd. 3. Praha: Prostor, 2003. ISBN 80-7260-085-0.

LUKAS, Elisabeth S. *Logoterapie ve výchově*. Překlad Karel Balcar. Praha: Portál, 1997. ISBN 80-7178-180-0.

MACKŮ, Richard. Informal education – animace ve výchově nebo sociální práce? *E-pedagogium: nezávislý odborný časopis určený pedagogickým pracovníkům všech typů škol* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, č. 1, s. 9-17 [cit. 8.6.2015]. ISSN 1213-7499. Dostupné na WWW: <http://www.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/2011/e-pedagogium_1-2011.pdf>.

MARTÍNEK, Jiří. Sušicko – bylo či nebylo? In: *Historická geografie*, 1999, č. 30, s. 85-100.

Mezinárodní rada muzeí (ICOM) [online]. Paříž: © Icom 2010-2017 [cit. 4.3.2017]. Dostupné na WWW <<http://icom.museum/the-vision/museum-definition>>

Milénium - Národný program výchovy a vzdelávania v Slovenskej republike na najbližších 15 až 20 rokov [online]. Bratislava: Vláda SR, 2001 [cit. 6.12.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-49773>>

OBERUČ, Jaroslav a Juraj ROSOCHÁČ. *Teória výchovy v systéme pedagogických vied*. Michalovce: Renoma, 2005. ISBN 80-969368-0-8.

PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PÁVKOVÁ, Jiřina. Výchova ve volném čase. In HÁJEK, Bedřich, HOFBAUER, Břetislav a PÁVKOVÁ, Jiřina. *Pedagogické ovlivňování volného času: současné trendy*. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1. s. 65-81

PELIKÁN, Jiří. *Základy empirického výzkumu pedagogických jevů*. Praha: Karolinum, 2007. Dotisk. ISBN 978-80-7184-569-0.

PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika. 2.*, přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.

PRŮCHA, Jan, ed. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-546-2.

PRŮCHA, Jan. *Přehled pedagogiky: úvod do studia oboru. 4.*, aktualizované vydání. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0872-3.

PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 4. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-772-8.

Přátelé mouřence [online]. Annín: Přátelé Mouřence, posl. úpravy 28.5.2015 [cit. 17.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.pratelemourence.cz>>, popř. <<https://www.facebook.com/Mourenec>>

Příruční slovník jazyka českého [online]. Praha: Státní nakladatelství, 1935-1957. Digitalizovaná verze: Praha, Ústav pro jazyk český AV ČR, v. v. i., 2007 [cit. 29.9.2016]. Dostupné na WWW: <<http://bara.ujc.cas.cz/psjc>>

RIFKIN, Jeremy. *The end of work: the decline of the global labor force and the dawn of the post-market era*. New York: G. P. Putnam's Sons, 1995. ISBN 0-87477-779-8

ROYT, Jan. Mouřenecké fresky. In *Přátelé Mouřence* [online]. Mouřenec: Přátelé Mouřence, ©2013 [cit. 16.12.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.pratelemourence.cz/leto-na-mourenci-st-maurenzner-sommer-texty-prednasek-vortragertexte/mourenecke-fresky-fresken-in-st-maurenzen-kirche/>>

ŘEZNIČKOVÁ, Zdeňka. Rýžování zlata. In *Sušice a okolí* [online]. Sušice: Informační server ŠumavaNet.CZ ve spolupráci s Městským úřadem Sušice, nedatováno [cit. 17.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.mestosusice.cz/susice/fr.asp?tab=icsusice&id=43>>

SKLENÁŘ, Karel aj. *Archeologické památky: Čechy, Morava, Slezsko: průvodce*. Opava: Optys, 1993. ISBN 80-85819-08-2.

SLABINA, Miloslav. *Keltové na Šumavě: za tajemstvím Obřího hradu*. Vimperk: Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, 2005. ISBN 80-7036-179-4.

SLEPIČKOVÁ, Irena. *Sport a volný čas: vybrané kapitoly*. 2. vyd. Praha: Karolinum, 2005. ISBN 80-246-1039-6.

Stanovy spolku Přátelé Mouřence z.s. [online] [cit. 21.2.2017]. Dostupné na WWW: <<https://or.justice.cz/ias/ui/vypis-sl-firma?subjektId=937893>>

SUCHY, Karl. Život věhlasného děkana Franze Andraschka z Mouřence (1899-1946). In *Přátelé Mouřence* [online]. Mouřenec: Přátelé Mouřence, ©2013 [cit. 19.12.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.pratelemourence.cz/leto-na-mourenci-st-maurenzner-sommer-texty-prednasek-vortragertexte/zivot-vehlasneho-dekana-franze-andraschka-z-mourence-1899-1946-das-leben-von-dechant-franz-andraschko-von-st-maurenzen-1899-1946->>>

ŠÍDA, Petr et al. *Doba kamenná v povodí horní Otavy*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2011. ISBN 978-80-87311-12-7.

ŠumavaInfo.cz – informační server Šumavy a Pošumaví [online]. Vimperk: Radek David, © 2016 [cit. 17.11.2016]. Dostupné na WWW: <<http://www.sumavainfo.cz>>

TOMEK, Václav Vladivoj (ed.). *Registra decimarum papalium*. Praha, 1873.

TOMS, Bohumil. *Historické důlní revíry na těžbu zlata a stříbra na Šumavě a v Pošumaví* [online]. Praha: Česká asociace zlatokopů, posl. aktualizace 28.5.2015 [cit. 17.11.2016]. Dostupné na WWW:<<http://www.zlatokop.cz/CKZ/clanky/cesky/Toms-Sumava-zlato/Sumava-zlato.html>>

VALIHOROVÁ, Marta. *Psychologické aspekty výchovy*. Žilina: Eurokodex, 2013. ISBN: 978-80-8155-029-4.

VÁŽANSKÝ, Mojmir. *Základy pedagogiky volného času*. 2. doplněné vydání. Brno: Print-Typia, 2001. ISBN 80-86384-00-4

VIŠŇOVSKÝ, Ludovít, KAČÁNI, Vladislav eds. *Základy školskej pedagogiky*. Bratislava: PhDr. Milan Štefanko – IRIS, 2002. ISBN 80-89018-25-4

Vládní nařízení č. 219/1949 Sb. o hospodářském zabezpečení církve římskokatolické státem, ve znění platném do 14.5.1971.

Wikipedie: Otevřená encyklopedie: Galerie umění [online]. © 2017, Datum poslední revize 15. 1. 2017 [citováno 4. 3. 2017]. Dostupné na WWW <https://cs.wikipedia.org/wiki/Galerie_umění>

Zákon č. 218/1949 Sb., o hospodářském zabezpečení církví a náboženských společností státem, ve znění platném do 22.1.1990.

Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění platném od 31.8.2016 .

ZEITHAMMER, Viktorin a kol. *Království České, IV. Jihozápadní Čechy*. Praha: Pavel Körbr, 1911.

Život Vintíře poustevníka. *In Fontes rerum Bohemicarum I*. EMLER, Josef (ed.). Praha: Museum království Českého, 1873. s. 337-346.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha I. Mouřenecké činnosti a akce – četnosti v r. 2016

Příloha II. Fotografické přílohy

Mouřenecké činnosti a akce – četnosti v r. 2016

Charakteristika	Činnost, akce	Upřesnění	
		datum, počet	poznámka
Duchovní	Bohoslužby	5×	silvestrovská, Truvérská, českoněmecké - květen a září, zádušní za předsedu Förderkreis zur Erhaltung von St. Maurenzen e. V
	Adorace	5.7.	
	Setkání s rozjímáním	20.3.	Květná neděle
		10.6.	Noc kostelů
		2.11.	Památka zesnulých
		4×	Advent
	Další akce	24.12.	Štědrá hodinka
27.11. 18.12.		Žehnání adventních věnců Betlémské světlo	
Kulturní	Koncerty vážné hudby	16.7.	Alena Hönigová, fortepiano
		24.7.	Jana Havlíčková, varhany
		26.8.	Šumavské hudební triduum
		1.10.	Šumavské hudební triduum
	Ostatní hudební vystoupení	10.6.	Druhý pokus
		3.7.	Lenka Němečková - Pohádkové písničky
		9.7.	JenTet
		10.7.	Antonín Jelínek - Píseň pro Šumavu
		30.7.	Miriam s P. Vavřincem Skýpalou
		1.8.	Hradišťan a Jiří Pavlica
		7.8.	Flaškinet
		14.8.	Jaroslav Hutka
		20.8.	Pokus
		27.8.	Druhý pokus
		28.8.	Touch of Gospel
		4.9.	Velkobor
		17.9.	Radnický sbor
		20.11.	Vladimír Merta
		27.11.	Druhý pokus
		4.12.	Memento
	18.12.	Žihelský pěvecký sbor	
	26.12.	Silvie Matičková	
	Dětská divadelní představení	2.10.	Svatováclavská legenda
	Komponovaná pásma	20.3.	Ecce Homo - pásmo o životě Ježíše Krista
	Výstava dětských kreseb na hřbitovní zdi	16.7.	vernisaž

Charakteristika	Činnost, akce	Upřesnění	
		datum, počet	poznámka
Vzdělávací	Komentované prohlídky	126×	
	Muzeum mapující historii kostela		zpřístupněno při komentovaných prohlídkách
	Odborné přednášky	22.7.	Tajemství mouřenecké kostnice (Mgr. Martin Čechura)
		22.7.	Barokní zbožnost a poutní tradice Šumavy (Mgr. Martin Čechura)
		31.7.	Karel IV. v českých a šumavských souvislostech (PhDr. Jan Lhoták)
		2.8.	Annínští skláři (PhDr. Jitka Lněničková)
		21.8.	Mouřenecké fresky (prof. PhDr. Ing. Jan Royt, Ph.D.)
	Představení osobností církve	10.4.	Franz Andraschko mouřenecký farář v letech 1899-1946
		10.6.	Kolárek za katrem - příběh faráře P. Bohumila Marouše
		10.7.	Mukl a básník - Páter František Daniel Merth
	Setkání se současnými osobnostmi	10.7.	Novinář Přemysl Čech
		20.8.	Legenda Šumavy - Emil Kintzl
		27.8.	Obnovitelé šumavských kapliček
		10.9.	Klostermannova Šumava
	Připomínky významných událostí	26.6.	Osudy šumavských Židů
2.10.		Svatováclavský Mouřenec	
20.11.		Sametový Mouřenec	
Společenské	Školství na Mouřenci – setkání bývalých žáků a pamětníků mouřenecké školy	28.8.	
	Setkání rodáků, příbuzných a přátel Mouřence	28.5. 24.9.	
Děti	Mouřenec dětem – dětský den s tvořivou dílnou, výtvarný workshop a soutěže	3.7. 28.8.	
	Charita	Mouřenec naděluje - Sběrka vánočních dáreků pro domov pro seniory v Sušici	do 26.12.
Tříkrálový Mouřenec - sbírka		10.1.	
Hospic Sv. Jiří – sbírka pro vytvoření mobilního hospice v Tachově		18.12.	

Fotografické přílohy

Kostel sv. Mořice na Mouřenci u Annína

Mouřenecké fresky

Komentovaná prohlídka v kostele sv. Mořice na Mouřenci

Fotografie: Jana Kadlecová, Petr Kadlec

ABSTRAKT

KADLECOVÁ, Jana. Pedagogika volného času v prostorách kostela sv. Mořice na Mouřenci u Annína. České Budějovice 2017. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Teologická fakulta. Katedra pedagogiky. Vedoucí práce Michal FILIP.

Klíčová slova: pedagogika volného času, volný čas, kostel, metoda, forma, prostředek, komentovaná prohlídka

Práce se zabývá pedagogikou volného času prováděnou v sakrální stavbě. Teoretická část charakterizuje pedagogiku volného času a její základní pojmy. Praktická část popisuje edukační prostor – kostel sv. Mořice na Mouřenci u Annína a významné okolnosti a souvislosti jeho vzniku a existence. Seznamuje s metodikou provádění komentovaných prohlídek jako formou pedagogiky volného času. Popisuje, kategorizuje a odůvodňuje metodické elementy využívané v komentovaných prohlídkách.

ABSTRACT

The leisure education in the spaces of St. Moritz Church on Mourenec at Annín

Key words: leisure education, leisure, church, method, form, means, guided tour

This bachelor's thesis deals with leisure education conducted at sacred building. The theoretical part characterizes leisure education and its fundamental terms. The practical part describes the space education – St. Moritz church on Mourenec at Annin and meaningful circumstances and relationship of its inception and lifetime. Acquaint with method of conducted guided tours as a form leisure education. It describes, categorizes and justifies methodical elements exploited in guided tours.